SEYMIKI.

PRAWO UCHWALONE

Dnia 24. Marca 1791.

SEYMIKI

I.

Co do mieyſca Seymikow.

1. NA każdy Seymik jedno Miaſto, a w Mieście jedno mieyſce do Seymikowania raz na zawſze naznaczamy.

2. Takowe Konſtytucyine dla Seymików Miaſta i w nich mieyſca, na końcu Rozdziału tego o Seymikach, ſpiſane kładziemy.

3. Gdyby przypadek jaki zniſzczył Miaſto, lub w nim mieyſce Seymikom przeznaczone, Kommiſſya Woiewódzka lub Powiatowa, pod którey Wydziałem to Miaſto zoſtawać będzie, doniesie o tym Straży, i razem poda inne naydogodnieyſze dla Seymikow mieyſce, Straż tak podane ſobie mieyſce oznaczy i obwieści za Uniwerſałem Królewſkim.

4. Mieyſce tak oznaczone ſłużyć nie ma Seymikom, tylko docześnie; Skoro bowiem mieyſce Konſtytucyine reſtaurowane będzie, Kommiſſya Woiewódzka lub Powiatowa doniesie o tym Straży, która obwieścić powinna za Uniwerſałem Królewſkim powrót Seymikow do Konſtytucyinego mieyſca.

5. Na śrzodku mieyſca Seymikom prze-

znaczonego, ma być stoł, i to będzie mieyſce Koła Porządkowego.

6. Przygotowanie mieyſca Seymikowego do porządku, w jakim odtąd Seymiki odprawiać ſię powinny; tudzież opatrzenie potrzeb wſzelkich do Koła Porządkowego, i Elekcyi przez Wota Sekretne, należeć ma do Kommiſſyi Woiewódzkiey lub Powiatowey. Skromny jey na to wydatek, powrócą Obywatele przez dobrowolną ſkładkę.

II.

Co do czaſu Seymikow wyznaczonego.

1. *Seymikom Elekcyinym Poſelſkim, i Kommiſſarzów* Woiewódzkich, lub Powiatowych, *termin co lat dwie, Dzień ośmnaſty w Mieſiącu Sierpniu wyznaczamy, poczynaiąc w Roku przyſzłym* 1792.

2. *Seymikom Deputackim i Goſpodarſkim, co rok, Dzień Czternaſty w Mieſiącu Lutym.*

3. *Seymikom Relacyinym po Seymie Ordynaryinym, nazaiutrz po ſkończonych Seymikach Deputackich, lub Goſpodarſkich.*

4. *Po każdym zaś odbyciu Seymu gotowego, jeżeli naydaley we dwa Mieſiące, nie będzie przypadał Seymik naypierwſzy, dla zdania Relacyi Poſtom; tedy takim Seymikom Relacyinym w tygodni ośm termin oznaczamy. A gdyby termin tych Seymikow Relacyinych, miał zabierać czas Seymu gotowego nowo zwołać ſię maiącego; na ten czas z dwóch, lub trzech odbytych zwołań Seymu goto-*

gotowego, zdadzą Poſłowie Relacyą na naypierwſzym Seymiku.

5. *Wiele razy zaś Urząd Elekcyiny wakować będzie, wybor na ten Urząd, na naypierwſzym z tych Seymiku naſtępować powinien.*

6. Każdy Seymik, podług uſtawy ſwoiey, w terminie ſobie naznaczonym odprawiać ſię będzie z mocy Prawa ſamego, choćby nawet Uniwerſałow nie było.

III.

Co do czaſu Seſſyi Seymikowych.

1. *Seymiki tak na dniu pierwſzym, jako i naſtępne Seſſye, o godzinie dziewiątey z rana zaczynać ſię maią.*

2. *Przed zaczęciem Seymiku o godzinie pół do dziewiątey, we wſzyſtkie dzwony będących Kościołów mieyſcowych, Przyzuiący uderzyć każe: które dzwonienie trwać ma aż do godziny dziewiątey, a w przeciągu dzwonienia tego odprawiać ſię będzie Mſza Swięta dla Seymikuiących.*

3. *Seſſye Seymikowe trwać powinny do godziny trzeciey po południu, wyiowſzy przypadek, gdyby ſię jednomyślnie zgodzono na prędſze ſolwowanie. Powinna jednak dłużey trwać Seſſya jak do trzeciey, gdyby tego dokończenie wotowania wyciągało.*

4. Seſſye nie maią być ſolwowane na dłużey, jak na dzień naſtępny, w dnie Swięte po odprawionym nabożeńſtwie, Seſſya zaczynać ſię będzie.

IV.

IV.

Co do Osob, mieysce i głos na Seymikach maiących.

Mieysce i głos na Seymikach maią w swoim Powiecie Szlachta:

1. *Wszyscy Dziedzice Szlachta, jakikolwiek z swego dziedzictwa Ziemskiego, i z Possessyi swoich Dobr teyże natury* in potioritate *mianych, Podatek do Skarbu Rzeczypospolitey opłacaiący. Tudzież za życia Rodzicow ich Synowie niewydzieleni.*

2. *Bracia rodzeni po Oycu dziedzictwo maiący, jeszcze niedzielni.*

3. *Zastawnicy Szlachta ci tylko, ktorzy z swych Possessyi opłacaią podatku dziesiątego grosza Złotych sto.*

4. *Szlachta Possessorowie dożywotni, ktorzy z Dobr Ziemskich podatku Rzpltey dziesiątego grosza opłacaią Złotych sto.*

5. *Szlachta w służbie Woyskowey będąca, Possessye w własnych Ziemiach, lub Powiatach, Prawem za dostateczne uznane maiąca, w czasie pokoiu, urlopowani* respectivè *od swoich Kommend.*

6. *Każda Possessya w zwyż wyrażonych Punktach wyszczegulniona, rozumieć się ma za prawną, gdy przed Rokiem Urzędownie nabyta, i aktualnie posiadana będzie.*

V.

Co do Osob głosu na Seymikach nie maiących.

Głosu na Seymikach nie maią:

1. *Nayprzod* Szlachta, *ktorzy nie będą mieli ktoreykolwiek aktualney Possessyi, w Prawie teraznieyszym o Seymikach wyszczegulnioney.*

2. *Szlachta na gruntach bądź Krolewskich, Duchownych, lub Ziemskich, choćby Prawem Dziedzicznym siedząca, ale władzy zwierzchney prywatney podległa, czyli też do opłacenia czynszu, daniny, albo do jakieykolwiek prywatney posługi z gruntu komu obowiązana.*

3. *Szlachta grunta Ordynackie, choć Dziedzictwem posiadaiąca, lecz z tychże gruntow, do służby prywatney Ordynackiey obowiązana.*

4. *Szlachta Dzierżawcy arendowni.*

5. *Niemaiący lat ośmnastu skończonych.*

6. Crimine notati, *po Kondemnacie, lub Dekrecie, choćby nieostatecznym.*

VI.

Kto może być Kandydatem do Elekcyi.

Kandydatem do Elekcyi będzie:

1. *Do Urzędow Elekcyinych, a zatym*

wszelkich Funkcyi, kto z Dziedzicznych Possessyi, jakikolwiek do Skarbu Rzpltey płaci podatek.

2. *Z Woyskowych, Szlachta w aktualney służbie będąca, Possessye dziedziczne maiąca, po wysłużeniu osobistym lat sześciu w Woysku Rzplitey, do Funkcyi tylko Poselskiey obrani być mogą: pod który obowiązek do wyboru na rzeczoną Funkcyą nie maią podpadać ci, ktorzy już Funkcyą publiczną odbyli.*

VII.

Kto nie może być obranym.

Nie może być obranym:

1. *Kto nie jest obecnym na Seymiku.*
2. *Kto nie ma skończonych lat dwudziestu trzech.*
3. *Kto ani razu nie był na Funkcyi publiczney, albo jeszcze nie był Kommissarzem* Porządkowym Woiewódzkim, lub Powiatowym *przez zupełne lat dwa.*
4. *Kto nie jest uwolniony z* Scartabellatu.
5. Na kim w Sprawie Cywilney zarzucona jest Kondemnata.

VIII.

Co do sposobu podawania się na Kandydatow do Elekcyi.

Chcący być obrany do Funkcyi lub Urzędu, będzie miał wolność albo w Kancellaryi oświadczyć przed Seymikiem chęć swoią, albo przez pismo na Seymikach przed Zagaiaiącym. Co jednak niema wiązać żądania Seymikuiących, w wyborze nawet nie podaiących się za Kandydatow.

IX.

Co do Porządku początkowego Seymikow.

1. Dniem pierwiey przed czasem Seymikom z Prawa oznaczonym, Kommendy Woyska Rzeplitey ustąpić powinny z Miasta Seymikom przeznaczonego, i nie pierwiey do niego powrócić, aż po skończonych Seymikach; co się nie ma ściągać do Miasta Rezydencyi Królewskiey, do Fortec Rzplitey, jako też i Prezydyow Trybunalskich.

2. W czasie i mieyscu przez Prawo teraznieysze dla Seymikow oznaczonym, Senatorowie, Urzędnicy Narodowi i mieyscowi, Kommissarze Woiewódzcy lub Powiatowi, Ex-Posłowie i Ex-Deputaci, nakoniec Obywatele Rangi Woyskowey wyższego Sztabu aż do Maiora *inclusivé*, zasiędą w koło stołu postawionego na śrzodku mieysca Seymikowego, i tym sposobem zrobią *koło Porządkowe.*

3. Senator mieyscowy pierwszy w Porządku, lub w niebytności Senatora, Urzędnik pierwszy w Porządku Seymik zagaiać, i prezydować będzie. A w niebytności Urzę-

rzędnika, Kommiſſarz Woiewódzki, lub Powiatowy także pierwſzy z porządku, a gdyby i tego nie było, tedy ten przytomny, który Funkcyą publiczną odbył, nayprzód Ex-Poſeł, zachowuiąc między Ex-Poſłami w tym porządek, kto pierwey był na Funkcyi, i w jakim porządku umieſzczony był w *Laudum*, w nieprzytomności zaś Ex-Poſła, pierwſzy Ex-Deputat; między Ex-Deputatami ten ſam porządek pierwſzeńſtwa zachowany być ma, jaki jeſt dla Ex-Poſłow przepiſany. Naoſtatek, ilekroć by żadnego z tych nie było, Obywatel nayſtarſzy w wieku, Seymik zagaiać i Prezydować będzie.

4. Gdyby który z tych obecnie przytomny w mieyſcu Seymikowania, Seymiku zagaiać niechciał w mieyſcu i w czaſie z Prawa naznaczonym, albo gdyby ſam był Kandydatem do Funkcyi, lub Urzędu w zamiarze Elekcyi będącego, wtedy pierwſzy po nim w porządku według Prawa, Seymik zagaiać i Prezydować będzie.

5. Po zagaieniu wezwie jednego z Obywatelow do przeczytania donośnym głoſem Prawa tego o Seymikach.

6. Kommiſſya Woiewódzka, lub Powiatowa, odda do rąk Prezyduiącego Księgę Ziemiańſką ſpiſaną, podług przepiſow oſobnego na to Prawa.

7. Kancellarye oddadzą Prezyduiącemu Regeſtr Kandydatow do przypadaiącey Elekcyi, jeżeli ſię którzy z Obywatelow w Kancellaryi zapiſali. W tymże czaſie Obywatele, którzy będą chcieli być umieſzczonemi w liczbie Kandydatow, a w Kancellaryi nie zapiſali ſię, oświadczą żądanie ſwoie na piſmie, które Prezyduiącemu oddadzą.

8. Po czym Prezyduiący ogłoſi Regeſtr wſzyſtkich Kandydatow.

X.

Co do Rugow Oſob Koła Porządkowego i Kandydatow.

1. Po odbyciu tego pierwſzego Seymikowania Obrządku, jeżeli kto z Seymikuiących ma obiekcye do uczynienia przeciw Prezyduiącemu, Oſobom Koło Porządkowe ſkładaiącym, lub Kandydatom, ma ie podać na piſmie Prezyduiącemu.

2. Gdyby ſam Prezyduiący był pod obiekcyą, wtedy aż do czaſu ułatwienia oney, uſtąpić powinien mieyſce Prezydencyi pierwſzemu w porządku, przeciwko któremu Obiekcyi niema.

3. Jeżeli Obiekcye jakie nieułatwione zoſtaną, Prezyduiący weſpół z Oſobami w Kole Porządkowym zaſiadaiącemi (wyiowſzy Kandydatow, i tych co ſą pod Obiekcyą) rozwiązywać będą, podług Praw w Rozdziale tym o Seymikach zawartych, ważność każdey z oſobna Obiekcyi *unanimitate, vel pluralitate Votorum* przez ſekretne kreſki.

XI.

XI.

Co do Elekcyi Marszałka Seymikowego i Assessorow w Koronie, oraz Assessorow w Litwie.

1. Po odbytych Rugach takowych, co do osob Koła Porządkowego, i Kandydatow, Prezyduiący w Koronie przystąpi nieodwłócznie do Elekcyi Marszałka Seymikowego i sześciu Assessorow.

2. w W. X. Litewskim Prezyduiący pierwszy w porządku, podług powyższych Prawa przepisow, będzie oraz Marszałkiem Seymikowym; Urzędu zaś jego obowiązki też same będą, ktore Prawem teraznieyszym są przepisane dla Marszałka Seymikowego w Koronie.

3. Marszałek Seymikowy w Litwie, po odbytych Rugach Osob Koła porządkowego i Kandydatow, przystąpi nieodwłócznie do Elekcyi sześciu Assessorow.

4. Marszałek Seymikowy i Assessorowie w Koronie, tudzież Assessorowie w Litwie wybierani będą z Osob w Kole Porządkowym zasiadaiących, wyiąwszy Senatorów i Kandydatow.

5. Sposob Elekcyi Marszałka Seymikowego i Assessorow w Koronie jest następuiący: Na Stole Koła Porządkowego postawione będzie naczynie otwor z góry maiące, i suknem okryte, w to naczynie włoży Prezyduiący tyle gałek, ile będzie w Kole Porządkowym Osob takich, których Prawo wybierać pozwala na Marszałka Seymikowego i Assessorow. Między temi gałkami, które wszystkie jedney wielkości i kształtu być powinny, siedm będzie gałek odmiennego koloru. Prezyduiący czytać będzie koleyno Imiona Osob Koła Porządkowego, według Prawa spisane, a w tymże czasie Dziecię ciągnąć będzie gałki z wyż rzeczonego naczynia. Na każde przeczytane Imie wyciągniona gałka biała będzie *nullitatis*; gałka zaś odmiennego koloru pierwsza, Marszałka Seymikowego oznaczy, inne zaś sześć, sześciu Assessorow, tym porządkiem zasiadaiących, jakim gałki wyciągnione będą.

6. Ten sam sposob służyć ma i W. X. Litewskiemu, co do Elekcyi sześciu Assessorow, z tą tylko różnicą: iż Prezyduiący liczony nie będzie między Osobami z Koła Porządkowego na Assessorow Prawo do wyboru maiącemi. Gałek zaś odmiennego koloru ma bydź sześć tylko, z których pierwsza wyciągniona, Pierwszego Assessora, inne zaś pięć, pięciu z kolei idących Assessorow oznaczą.

7. Wybrani Marszałek Seymikowy i Assessorowie w Koronie, tudzież Assessorowie w Litwie, wykonaią przysięgę przed Prezyduiącym na Rotę niżey przepisaną. Marszałek zaś Seymikowy w Litwie wykona przysięgę na tęż Rotę przed pierwszym w porządku po sobie.

8. Tak wybrani i przysięgli, Marszałek Seymikowy z Assessorami w Koronie, tudzież

dzież Assessorowie w Litwie odbywać maią powinności urzędowania swego na wszystkich Seymikach, które w jednym terminie podług Prawa przypadłe, koleyno jeden po drugim następować będą.

9. Gdyby Marszałek Seymikowy w Koronie, dla słabości zdrowia, lub inney jakiey przyczyny, nie mógł, albo niechciał odbywać powinności Prawem sobie przepisanych; wtedy pierwszy w porządku Assessor mieysce jego zastąpi.

XII.

Co do sposobu, oraz porządku Elekcyi, i Wotow sekretnych.

1. Przed przystąpieniem do Elekcyi Marszałek Seymikowy czytać każe w porządku deliberacyi Uniwersał z propozycyami, tudzież przyłączone do nich Proiekta od Króla i Straży przysłane na Seymik Poselski.

2. Seymikuiący wszyscy na Parafie podzieleni, wyiąwszy Osoby w Kole Porządkowym umieszczone, otaczać będą Koło Porządkowe, czego dozierać maią nayniżsi z porządku Urzędnicy mieyscowi.

3. Ktoby z Kandydatow odstępował swey pretensyi; oświadczyć to ma na pismie, które Marszałkowi Seymikowemu odda: Lecz po rozpoczętey Elekcyi przez wotowanie, iuż nie wolno będzie żadnemu z Kandydatow odstępować swey pretensyi.

4. Marszałek Seymikowy przeczyta głośno Regestr Kandydatow do przypadaiącey Ele-

Elekcyi, z wyrażeniem tych, ktorzy, albo z mocy Prawa na Rugach Koła Porządkowego od Kandydacyi są oddaleni, albo sami dobrowolnie pretensyi swoiey w podanym pismie zrzekli się,

5. Tak przeczytawszy Regestr pozostaiących Kandydatow, głośno zapytywać będzie po trzykroć o zgodę na każdego z osobna Kandydata: Na którego jednomyślna nastąpi zgoda, tegoż z Assessorami zakonnotuie. Gdyby zaś niebyło jednomyślney zgody, na którego z Kandydatow; w ten czas na żądanie, choćby jednego tylko z Seymikuiących oświadczone na pismie, i do Rąk Marszałka Seymikowego oddane, przystąpić powinien do Elekcyi *per vota secreta* na wszystkich Kandydatow.

XIII.

Sposob i porządek Elekcyi per vota secreta *będzie następuiący:*

1. Przy Stole Koła Porządkowego tuż przy mieyscu, które Marszałek Seymikowy zasiada, stać będzie naczynie Elekcyine.

2. Naczynie to podzielone bydź ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy, z których jedna czarno pomalowana będzie z napisem: *Negative.* Druga biało z napisem: *Affirmative.* Z przedniey strony naczynia tego u dołu ma bydź dwoie zamczystych drzwiczek, jedne do czarney, drugie do białey połowy. Z teyże strony u gory będzie otwor,

otwor, w który włożona ręka, rzucić może gałkę do czarney, lub białey połowy. Naczynie to wewnątrz ma bydź fuknem wybite.

3. Gałki do wotowania będą wfzyftkie jedney wielkości, kfztałtu i koloru, liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Seymikuiących w Powiecie.

4. Naczynie Elekcyine publicznie otwarte, i próżne okazane zamknięte zoftanie. Klucz od jednych drzwiczek będzie przy Marfzałku Seymikowym, od drugich, przy oftatnim z porządku Affefforze.

5. Kandydaci podawani będą do Elekcyi naftępuiącym fposobem: Imiona wfzyftkich Kandydatow na ofobnych i równych Kartach zapisane, wrzucone będą do naczynia fuknem okrytego. Z tego naczynia Dziecię wyciągnie jednę kartkę: Poczym Marfzałek Seymikowy przeczyta głośno Imie Kandydata na wyciągnioney kartce zapisanego, i fam pierwfzy da *Votum* fwoie na przeczytanego Kandydata, a potym koleyno wzywać będzie do wotowania iednego po drugim, nayprzód z Affefforow, naftępnie z całego Koła Porządkowego, i każdemu przyftępuiącemu do wotowania, da iedną gałkę w mieyscu, gdzie ftoi naczynie Elekcyine.

6. Gdy tak wotowanie Ofob Koła Porządkowego zakończone zoftanie: Jeden z Affefforow weźmie Kfięgę Ziemiańfką przez Kommiffyą Woiewódzką, lub Powiatową podaną, i z niey czytaiąc w porządku Parafii Imiona Seymikuiących, każdego z kolei bez opu-

opufzczenia iednego po drugim do wotowania wzywać będzie. Drugi Affeffor każdemu do wotowania przyftępuiącemu dawać ma iedną gałkę w mieyscu, gdzie ftoi naczynie Elekcyine. Inni zaś Affeforowie, każdy na ofobnym papierze, zapisywać będą Imiona wfzyftkich wotuiących, zachowuiąc ten porządek, jakim wezwani wotowali.

7. Gdyby w czafie, kiedy Affeffor z Kfiążki Ziemiańfkiey po Imieniu wzywać będzie do wotowania, który z Seymikuiących w porządku wezwany do wotowania nie ftawał, wtedy po minioney kolei fwoiey, później wotować iuż Prawa mieć nie będzie.

8. W ciągu wotowania, obiekcye czynione bydź maią, ieźli iakie będą przeciwko zabieraiącemu fię do wotowania, które Marfzałek Seymikowy, wraz z Affefforami, nieodwłócznie rozwiązywać będzie, według wyżfzego Prawa, co do niemaiących głosu na Seymikach.

9. Zarzut niepoffeffyonalności, lub niedoftateczney według Prawa Poffeffyi, będzie rozwiązany dowodem Kfięgi Ziemiańfkiey, tak co do famey Poffeffyi, iako też, co do gatunku i wielości oney.

10. Gdy tak wfzyscy z Seymikuiących według Prawa, wota fwoie na przeczytanego pierwfzego Kandydata dadzą; Marfzałek Seymikowy z Affefforami przeliczą ofobno gałki *affirmative*, i osobno *negativè*: A potym przy Imieniu ogłofzonego do Elekcyi Kandydata zapifzą każdy na ofobnym u fiebie papierze, liczbę iednych i drugich gałek.

 11.

11. Po ſkończonym wotowaniu na pierwſzego Kandydata, Dziecię ſposobem wyżey opisanym wyciągnie drugą kartkę z Imieniem drugiego Kandydata, a to z naczynia, w którym Imiona wſzyſtkich Kandydatow ſą złożone. Po czym Marſzałek Seymikowy z Aſſeſſorami wotowanie i rachunek liczby wotow, iak wyżey, odprawi. Tym ſposobem i porządkiem Elekcya każdego Kandydata z oſobna iednego po drugim odbywać ſię będzie.

12. Wotowanie na iednego Kandydata rozpoczęte, ciągle odbywać ſię ma, i nie powinno bydź przerywane ſolwowaniem Seſsyi.

13. Po ſkończonym zupełnym wotowaniu, na wſzyſtkich Kandydatow, Marſzałek Seymikowy z Aſſeſſorami ułożą Regeſtr wotow, na każdego Kandydata przypadłych. Nayprzód, położy tego, który ma naywięcey wotow: po nim tego, którego liczba wotow ieſt naybliżſza liczby wotow pierwſzego, i tak wſzyſtkich koleyno. Regeſtr takowy z Aſſeſſorami podpiſze, głośno przeczyta, i obrane większością Oſoby, na mieysce Elekcyine ogłoſi, a nayprzód naywięcey wotow maiącego na pierwſze mieysce Elekcyine: po nim naywięcey maiącego wotow, na drugie, i tak daley, aż do liczby mieysc w zamiarze Elekcyi będących.

14. Gdyby na pierwſze, drugie, lub naſtępne mieysce zachodziła *Paritas* między wotami Kandydatow: rozwiązanie *paritatis* na

na każde z oſobna mieysce naſtępować powinno, tym ſposobem.

15. Marſzałek Seymikowy zapiſze na równych kartkach Imiona Kandydatow *in paritate* wotow zoſtaiących, i wrzuci je w naczynie otwor z góry maiące, ſuknem przykryte. Z tego naczynia Dziecię wyciągać będzie kartki poiedynczo. Imie pierwſze wyciągnione, jeſt na pierwſze mieysce Elekcyine, drugie na drugie mieysce, i tak daley, póki wypełnioną nie będzie liczba mieysc, w zamiarze Elekcyi będących. Imiona wyciągane takim porządkiem, zapisywane będą przez Marſzałka i Aſſeſſorow, iakim porządkiem wyciągnione zoſtały. Jeżli na pierwſze mieysce *paritas* między wotami Kandydatow nie zachodzi, wtedy Marſzałek naywięcey wotow maiącego Kandydata na pierwſze mieysce Elekcyine ogłoſi, a do rozwiązania *paritatis* na drugie mieysce Elekcyine przyſtąpi, jeżli ſię *paritas* w naſtępney liczbie wotow między Kandydatami znayduie. Ta reguła zachowana bydź ma na wſzyſtkie z kolei mieysca w zamiarze Elekcyi będące.

16. Po takim *paritatis* rozwiązaniu, Marſzałek Seymikowy z Aſſeſſorami ułoży Regeſtr obranych Oſob; tenże Regeſtr z Aſſeſsorami podpiſze i ogłoſi.

17. Każdemu z Kandydatow wolno bydź bliſkim świadkiem całego tego obrządku Elekcyi.

18. Zadnemu z Kandydatow nie będzie

wolno ustępować komu innemu przypadłych na siebie Obywatelskich wotow.

19. Ten sposob i porządek Elekcyi służyć będzie na Seymikach do wszystkich funkcyi i Urzędow Elekcyinych.

20. Dowodem obranych Osob na funkcye lub Urzędy, będzie *Laudum*, ktore Marszałek Seymikowy wraz z Assessorami podpisać winien, i do Akt Kancellaryi oddać; Akt Elekcyi Posłow i ich Instrukcya w iednym *Laudum* zawarte będą. Osoby obrane maią bydź umieszczone w *Laudum*, podług Starszeństwa Urzędow.

21. Regestr tych Osob Seymikuiących, ktore przy wotowaniu Assessorowie zapisywali, Marszałek z Assessorami podpisze, i do Akt Kancellaryi odda.

22. Obrani Deputaci, Urzędnicy, oraz Kommissarze Woiewódzcy lub Powiatowi, wykonaią nieodwłocznie w mieyscu Elekcyi przysięgę, na Roty Prawem sobie przepisane.

XIV.

Co do Instrukcyi.

1. W czasie odbywanych Elekcyi Prezyduiący, ktory zagaił Seymik z Urzędnikami, ktorzy Assessorami nie są, oraz z temi, ktorzy publiczne funkcye odbyli, Instrukcye dla Posłow *proiectivè* przygotuią.

2. Tak zebrane Osoby roztrząsać będą propozycye, od Krola i Straży na Seymik przysłane, tudzież Proiekta względzie Prawodaw-

dawczym, oraz *desideria*, *respectivè* Woiewództwa, Ziemi lub Powiatu podane od Kommissyi Woiewódzkiey, lub Powiatowey i Obywatelow.

3. Proiekta od Kommissyi Woiewódzkiey lub Powiatowey i Obywatelow podawane bydź maią zaraz po obraniu Marszałka Seymikowego, i Assessorow w Koronie, a po obraniu Assessorow w Litwie, i przez podaiących podpisane. Na dniu następuiącym, Proiektow do Instrukcyi podawać iuż nie wolno.

4. Po skończoney Elekcyi Posłow, Proiekt Instrukcyi, na Seymiku przeczytany będzie. Gdyby na ktorą część Instrukcyi, iednomyślna nie zachodziła zgoda, Marszałek Seymikowy z Assessorami poda Propozycyą, oguł iedney materyi obeymuiącą.

5. Dla odbierania wotow na Propozycyą, Marszałek Seymikowy podzieli Obywatelow na dwie strony, *inter affirmativam & negativam*, każdą z osobna stronę przeliczy, za pomocą Assessorow, i *pluralitatem* ogłosi. Sekretnemi wotami Instrukcya decydowana nie będzie.

6. Na Propozycye od Krola i Straży Instrukcya dla Posłow temi słowy zapisana bydź ma: *na Punkt N. Posłowie affirmativè*, lub ieżeli Proiekt przyięty nie będzie, *negativè zdanie swoie na Seymie dać maią*. A ieżeli będzie uznany za potrzebny dodatek iaki do ktorego punktu, ten w Instrukcyi umieszczony bydź ma przy tymże punkcie.

XV.

XV.

Co do Seymikow Gospodarskich.

1. Na Seymiku Gospodarskim Obywatele Seymikuiący, radzić maią o potrzebach Woiewództwa, Ziemi lub Powiatu swego, a w uradzonym celu zlecać będą Kommissyi Woiewódzkiey, lub Powiatowey przygotowanie Proiektow do Instrukcyi.

2. Na tymże Seymiku Kommissya Woiewódzka, lub Powiatowa poda obrachunek z powierzonych zawiadowaniu swoiemu funduszow szczególnych na potrzeby Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu iedynie przeznaczonych.

XVI.

Co do Seymikow Relacyinych.

1. Na Seymiku Relacyinym, Posłowie uczynią Relacyą o całym dziele Seymu, nayprzód, co do Prawodawctwa, potym co do dezyderyow Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu w Instrukcyi umieszczonych.

2. Na tymże Seymiku po skończoney Relacyi Posłowie na Seym gotowy potwierdzeni, lub nowi obrani bydź maią do czasu Seymu Ordynaryinego.

3. Posłowie nowo obierani będą. 1. Na mieysce Posła zmarłego. 2. Na mieysce Posła, który Senatorem, lub Ministrem został. 3. Na mieysce Posła, który sam od dalszego sprawowania tey funkcyi wymawiać się będzie.

dzie. 4. Jeżeli który Poseł na Rugach Seymowych od funkcyi Poselskiey iest oddalony, 5. Jeżeli który z Seymikuących żądać będzie nowey na funkcyą Poselską Elekcyi, i takowe żądanie na pismie z wyrażeniem mieysca Poselskiego, na które nowey Elekcyi żąda, oraz z podpisem dwunastu Osob Seymikuiących Marszałkowi Seymikowemu poda.

4. Posłowie, którzy sami dłużey w funkcyi Poselskiey zostawać nie zechcą, maią to oświadczyć na pismie, które Marszałkowi Seymikowemu oddadzą.

5. Jeżeli z okoliczności przypadkow wyrażonych w Punkcie trzecim Artykułu tego, żadne mieysce Poselskie nie wakuie, a nikt z Seymikuiących żądania nowey Elekcyi, podług Prawa nie oświadczy; wtedy Marszałek Seymikowy, z Assessorami zapisać powinni w *Laudum* potwierdzenie Posłow do Seymu gotowego.

6. Gdyby które mieysce Poselskie wakowało przez śmierć Posła, przez postąpienie na Urząd Senatora, lub Ministra, przez oddalenie Posła na Rugach Seymowych, lub nakoniec przez oświadczone na pismie zrzeczenie się tey funkcyi, wtedy Marszałek Seymikowy tak wakuiące mieysce Poselskie ogłosi, i do Elekcyi na toż mieysce przystąpi.

7. Gdyby zaś który z Seymikuiących żądał nowey Elekcyi, na iedne, lub wszystkie mieysca Poselskie, i to na pismie z podpisem dwunastu Osob Seymikuiących podług powyż-

powyższego Prawa oświadczył; Wtedy Marszałek Seymikowy przeczyta Imie Posła, na mieysce którego iest żądana nowa Elekcya, i poda Propozycyą w słowach: *Czy Poseł N. ma zostać potwierdzonym na mieyscu swoim? czyli nowa ma bydź Elekcya Posła na tożmieysce?* Podzieli Seymikuiących na dwie Strony, *inter affirmativam & negativam*, i za pomocą Assessorow obie Strony przeliczywszy, *pluralitatem* ogłosi. Jeżeli wola większości będzie za potwierdzeniem Posła, wtedy potwierdzenie onego, z Assessorami zapisze; ieżeli przeciwnie większość udecyduie, nową Elekcyą na mieysce przeczytanego Posła, wtedy Marszałek mieysce to za wakuiące ogłosi, i do Elekcyi Posła na tożmieysce przystąpi.

8. Tym sposobem każdego Posła z osobna do Seymu gotowego potwierdzenie, lub nowa Elekcya na mieysce Poselskie, decydowana będzie.

9. Sposob podawania się za Kandydata, oraz sposob, i porządek Elekcyi *per Vota secreta*, ma bydź ten sam zachowany na Seymikach Relacyinych, jaki jest Prawem teraznieyszym przepisany do wszystkich funkcyi i Urzędow Elekcyinych.

XVII.

Co do nieważności Seymikow w całym Dziele i w części.

1. Nieważnemi Seymiki z całym swoim dziełem, i skutkiem będą. 1. Seymik, który

ry odprawiać się będzie, nie w Mieście, i nie w mieyscu Konstytucyinym, albo nie w mieyscu oznaczonym według Prawa Rozdziału tego, pod Artykułem pierwszym. 2. Seymik, na którym prezydować będzie kto inny, a nie ten, komu z mocy Prawa teraznieyszego prezydować na Seymiku należy. 3. Na którym obranie Marszałka Seymikowego i Assessorow nie według Prawa nastąpi. 4. Na którym nie będzie dopuszczona Elekcya *per Vota secreta*, mimo oświadczonego, i podanego żądania na pismie Marszałkowi Seymikowemu.

2. Dzieło Seymiku w Części tylko nieważne będzie, ilekroć Obywatel, niemaiący Prawa podawać się do funkcyi jakiey, lub Urzędu, wszelako na tę funkcyą, lub Urząd obrany będzie.

XVIII.

Co do Kar w przestępstwach przeciwko Seymikom.

1. Przestępstwa te, które Seymik nieważnym robią z całym Jego dziełem i skutkiem, co się tycze funkcyi Poselskiey należeć maią do Rugow Seymowych; jeźli się zaś tyczą innych funkcyi Urzędow Elekcyinych, wtedy należeć będą do Trybunału, do którego zarzucaiący nieważność Seymiku, powinien pozwać winnych, a Trybunał takową sprawę rozsądzić ma, przed wszystkiemi innemi Sprawami, w Koronie z Regestru *Directi Mandati*, w Litwie z Regestru *Officii*.

2. Za wszystkie takowe przestępstwa niszczące Seymik, z całym iego dziełem, i skutkiem, następne przepisuiemy kary: Na Przywodzcow puł roku wieży *in fundo*, i odsądzenie *ab omni activitate* na zawsze. Na wspólnikow zaś wieża górna, lub suspensa *ab omni activitate*, co do czasu *secundum qualitatem delicti*.

3. Gdyby Prezyduiący Marszałek, lub Assessorowie, przestąpili w którymkolwiek punkcie Prawem sobie przepisane obowiązki, każdy z nich karany bydź ma w Trybunale, dwustastą tygodniami wieży górney, *i dwóma tysiącami Złotych* na rzecz Delatora. Na co w Koronie Regestr *Directi Mandati*, w Litwie *Officii* przed wszystkiemi Sprawami wyznaczamy.

4. Oddzielnie w Sądach Ziemskich tego Powiatu, Ziemi, czyli Woiewództwa, gdzie się uczynek popełnił, z Regestru Taktowego, *salva Appellatione* do Trybunału, każdy sądzonym będzie. 1. Ktoby Milicyą, lub kupą zbroyną gwałt Seymikowi uczynił, karany będzie pół rokiem wieży *in fundo* i odsądzeniem *ab omni activitate* na zawsze. 2. Ktoby sprowadził Milicyą, lub kupę zbroyną do gwałtu w porę Seymikow, karany będzie wieżą górną puł roku, i zapłaceniem *sześć tysięcy Złotych* na rzecz Delatora. 3. Ktoby w mieyscu i czasie Seymikowania dobył Szabli zaczepnie, choć bez żadnego ranienia, karany będzie 12stą tygodniami wieży górney i *dwuma tysiącami Złotych* na rzecz Delatora. A gdyby kto był raniony, tedy tak raniący, ieźli nie w obronie, jako i pierwszy Szabli dobywaiący Kryminalnie karani bydź maią. 4. Ktobykolwiek do mieysca Seymikow Konstytucyinego, na czas Seymikow, sprowadzał Obywatelow własnego, czyli obcego Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu, głosu na tychże Seymikach niemaiących, a spokoyność i porządek Seymikowania, bądź groźbą, bądź czynem mieszaiących, Przywodzcy i wspólnicy puł rokiem wieży górney i *sześcią tysiącami Złotych* na rzecz Delatora, każdy z osobna karani bydź maią, 5. Ktobykolwiek niemaiący głosu na Seymiku, według Prawa, albo niemogący bydź Kandydatem do funkcyi i Urzędow wdzierał się gwałtownie do wotowania, lub Kandydacyi, karany będzie sześcią Niedzielami wieży górney. 6. Ktoby z bronią ognistą przyszedł do mieysca Seymikowego na czas Seymikow, karany będzie dwunastą Niedzielami wieży *in fundo*. 7. Tak vota zakupuiący, jako i przekupiony karani bydź maią odsądzeniem *ab omni activitate* na zawsze.

5. Delator chcący pozywać winnego o przestępstwo, jakie przeciwko Seymikom popełnione, powinien bydź osiadły w tym Powiecie, w którym to przestępstwo popełnione będzie, powinien mieć *pignus sufficiens* wyrównywaiące przepisaney karze na przestępstwo, które zadaie. Złożyć powinien u Sądu Manifest przez dwunastu przytomnych Seymikuiących podpisany. Nie dowodzący podlega równey karze, jaka jest prze-

przepisana na zadane przeſtępſtwo, a nadto powróci ſtronie wſzyſtkie koſzta Prawne.

XIX.

Nie będzie wolno na żadnym Seymiku nakładać na Obywatelow opłat żadnych jakieykolwięk bądź natury i gatunku, co nie może przeſzkadzać dobrowolnym ſkładkom.

XX.

Porządek Seymikow i wſzelkie onych obrządki, jak ſą w teraznieyſzym Rozdziale przepisane, jedynym prawidłem Seymikowania będą, do którego ſzczegulnych, a nie opisanych Prawem obrządkow przydawać pod żadnym pretextem nie wolno. Wſzyſtkie zaś Prawa o Seymikach poprzednie, a Prawem teraznieyſzym nie obięte, znosiemy i za niebyłe deklaruiemy.

XXI.

Rota Przyſięgi Marſzałka Seymikowego i Aſſeſſorow.

„ Ja NN. przysięgam Panu BOGU Wſzechmogącemu w Tróycy Swiętey Jedynemu na to: iż Urząd Marſzałka Seymikowego [jeżeli Marſzałek przysięga] Aſseſsora [jeżeli Aſseſsor przysięga] podług Prawa ſprawować będę; w rozwiązaniu obiekcyi ſprawiedliwość zachowam, i wſzelkie obowiązki Urzędu tego Prawem

„ prze-

„ przepisane, tak, jak gdyby wſzyſtkie co do ſłowa wypisane, i przezemnie w tey przysiędze wymienione były, posłuſznie, wiernie i pilnie dokonam, nie uwodząc się ani przyiaźnią, ani niechęcią, ani datkiem, ani nadzieią, ani boiaźnią, tak mi BOZE dopomoż, i niewinna Męka Jego.

SEYMY

PRAWO UCHWALONE

DNIA 13. *MAIA ROKU* 1791.

I.

O mieyſcu dla Seymów przeznaczonym.

1. Dla Seymów Ordynaryinych, *Warſzawę* w Koronie, a z kolei każdemu takiemuż Seymowi, trzeci raz przypadaiącemu *Grodno* w Litwie, za mieyſce zwyczayne wyznaczamy.

2. W przypadku zniſzczenia Miaſta Seymom przeznaczonego, lub w przypadku Woyny, gdyby wynikała potrzeba w innym mieyſcu Seym oznaczyć; My Król znioſſzy ſię ze Strażą, inne Miaſto na Ziazd Seymowy Uniwerſałem Naſzym na raz jeden oznaczemy.

3. Wciągu rozpoczętego Seymu, gdyby ſię trafić mogły wyżey wymienione przypadki, lub inne nawet za gwałtowne większością Zdań Seymuiących uznane; tedy Seym w mieyſcu takowym zalimitowany, na inne mieyſce przenieſionym być może.

II.

O czaſie do ſkładania Seymów przeznaczonym.

1. Seym Ordynaryiny co dwa lata zwoływany być powinien, zaczynać ſię zaś będzie dnia 1go Mca Pazdziernika, chociażby i w dzień Swiąteczny.

2. Król znioſſzy ſię z Strażą; Uniwerſał do zwołania Seymików przed-Seymowych wyda, Propozycye od Tronu na Seym przygotowane, wraz z gotowemi Proiektami, przez Poſły ſwe do każdego zosobna Seymiku rozeſzle.

3. A gdyby Król Uniwerſałów i Poſłów na Seymiki nie wyſłał; tedy Woiewództwa, Ziemie i Powiaty na terminie z Prawa przeznaczonym Seymiki przed-Seymowe odbywać, i na nich Poſłów obrać będą powinni. A tak obrani Posłowie, tudzież Senatorowie, ziadą ſię na czas i mieyſce Seymowi Ordynaryinemu Prawem przeznaczone, i Seymować będą z mocy Prawa ſamego, choćby Uniwerſałów nie było.

III.

O czaſie trwania Seymów, i onych różnicy.

1. Seym Ordynaryiny trwać będzie przez Dni Siedmdzieſiąt naſtępnie po ſobie idące, nierachuiąc w to dni Niedzielnych, i innych Uroczyſtych.

2. Gdy potrzeby Publiczne wyciągać będą dłuższego czaſu; Seym może być przedłużony do Dni piętnaſtu.

3. Chociaż Seym Ordynaryiny na terminie zwyczaynym, lub z Prorogacyi uchwalonym, ſkończony zoſtanie; zawſze jednak będzie gotowy do zwołania w przeciągu dwuletnim, to jeſt od Dnia dokończonego Seymu Ordynaryinego, aż do dnia oſtatniego przed przypadnieniem Seymu Ordynaryinego; wydanie zaś Uniwerſałów na Seymiki Poselſkie, naſtępować ma ſześcio-tygodniami, przed temiż Seymikami.

4. Takowy Seym zawſze gotowy, za Liſtami Króla, do wſzyſtkich Poſłów i Senatorów wydanemi, zwołanym być ma, który Seym gotowy, zaczynać ſię będzie w cztery tygodnie od daty tychże Liſtów; Liſty zaś pomienione posyłane być maią do Kom-

Kommiſſyow Porządkowych, *reſpective* tych Woiewództw, Ziem i Powiatów, do których Senatorow i Posłow wydane zostaną, a ci będą powinni Kommiſſyom tymże dawać rewerſa na odbierane takowe Liſty. Gdyby zaś w przypadkach potrzeby zwołania Seymu gotowego Prawem opiſanych, Król wzbraniał ſię wydać Liſtów do wſzyſtkich Senatorów i Posłów, a Marſzałek Seymowy uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania Seymu gotowego; tedy tenże Marſzałek Seymowy, do wſzyſtkich Senatorów i Posłów wydać powinien Liſty, zwołuiąc onych na Seym gotowy, i powody zwołania tego wyrażaiąc.

5. Posłowie i Senatorowie w ciągu do trwałości Seymu gotowego, podług Prawa opiſanym, na każde zwołanie przez Króla, lub Marſzałka Seymowego, ſtawić ſię będą obowiązani na mieyſce w Liście Okolnym wytknięte.

6. Przypadki do koniecznego zwołania Seymu gotowego, ſą naſtępuiące: 1. W gwałtowney potrzebie do Prawa Narodów ściągaiącey ſię, a ſzczegulniey w przypadku Woyny Ościenney. 2. W przypadku wewnętrznego zamieſzania, grożącego rewolucyą Kraiu, lub kollizyą między Magiſtraturami. 3. W widocznym powſzechnego głodu niebeśpieczeńſtwie. 4. W oſierociałym ſtanie Oyczyzny przez śmierć Króla, lub niebeśpieczney Jego choroby. 5. W przypadku, gdyby w Straży Rezolucyi Królewſkiey Miniſter żaden podpiſać niechciał, a

a Król gdyby tey rezolucyi nieodſtępował, i przy niey upierał ſię; Marſzałek Seymowy upraſzać będzie o zwołanie Seymu gotowego, a jeżeli Król ſpóźniać będzie zwolanie; Marſzałek to wykonać powinien, tudzież w przypadku: gdyby która z naywyżſzych Kommiſſyi Rządowych odebrawſzy jakie zlecenie od Straży, oſądziła większością głoſów, też zlecenie być mogące ſzkodliwym; wtedy *proviſorie* posłuſzna będąc w wykonaniu Rezolucyi Straży; poda nieodwłócznie uwagi ſwoie Królowi, i Straży. A gdyby Straż nieſkłoniła ſię do tych Uwag; może upraſzać Króla o zwołanie Seymu gotowego, gdyby zaś Król tego Seymu niezwołał; może o to podać na piſmie żądanie ſwoie Marſzałkowi Seymowemu, który z przełożeniem treści i powodow, tak w tym przypadku, jako i wyżſzym, pod zdaniem Sprawy w Seymie, natychmiaſt Seym zwołać powinien.

IV.

O Oſobach Seym ſkładaiących.

1. Seym ſkładać ſię będzie, z Króla, z Senatu, z *Miniſterium*, i z Posłów obranych; Seym na dwie Izby dzielić ſię będzie: na Izbę Poſelſką, i na Izbę Senatorſką, pod Prezydencyą Króla.

2. Senatorowie i Miniſtrowie, tylko w obiektach ſprawowania ſię z Urzędowania ſwego, i dopełnianych przez ſiebie obowiązków w Kommiſſyach, a Miniſtrowie wſzy-

ſcy w Straży zaſiadaiący, we wſzyſtkich materyach na Seymie *votum deciſivum* nie będą mieli.

3. Liczbę Senatorów Swieckich, do połowy uchwalonych na nínieyſzym Seymie Posłów, w proporcyi równey każdey Prowincyi porównywamy: A nominowanie Senatorow Nam Królowi Panuiącemu do naydłuższego życia, i wolny przez Nas Króla wybór za zgodą Stanów zachowuiemy, następnym zaś Królom nominowanie jednego z dwóch Kandydatów, do wakuiącego Krzesła Swieckiego, po Woiewództwach, Ziemiach i Powiatach, ſekretnemi wotami wybierać ſię powinnych, zabeśpieczamy.

4. Izba Poſelſka mieć będzie na czele ſwoim Marſzałka Seymowego, a przed obraniem onego, Marſzałka ſtarey Laſki Seymowey.

5. Izb Obydwóch Komplet, uważaiąc razem Senatorów i Posłów, ſkładać ſię będzie naymniey z czwartey części, a zrywaiący Komplet, w Sądach Seymowych odpowiadać ma.

V.

O obowiązku naydowania ſię na Seymie Senatorów, Miniſtrów, i Posłów.

1. Senatorowie, Miniſtrowie i Posłowie na każdym Seymie Ordynaryinym, równie i na każdym gotowym zwołanym, od początku, aż do końca Seymu, tak na Seſſyach Seymowych, jako i Prowincyonalnych, naydować ſię powinni.

2. Gdyby Senator niebył dwa razy, raz poraz, na dwóch Seymach Ordynaryinych; Urząd tracić będzie, i tenże Urząd wakuiącym zoſtanie. Jedna choroba, którą Senator na następnym Seymie zaprzyſiądz ma, uwalniać będzie Senatora od wymienioney kary odpadnienia od Urzędu. Także od rygoru tego Weterum Senator ſześćdzieſięcioletni wolny będzie.

VI.

O beśpieczeńſtwie Osób Seym ſkładaiących.

1. Senatorowie, Miniſtrowie i Posłowie, pod czas Seymu, nie będą używać dobrodzieyſtwa ſuſpenſy, jako i Posłowie za granicę wysłani, przez czas Poſelſtwa ſwego.

2. Tak w ciągu Ordynaryinego, jakoteż gotowego Seymu, Osobom Seymuiącym waruie ſię beśpieczeńſtwo Ich osób, a każdy któryby w czaſie takowym, lub ſześcio-niedzielami, przed, i po Seymie, gwałt jakikolwiek osobiſty uczynił Osobie Seymuiącey; karany ma być o wyſtępek zelżonego Maieſtatu.

VII.

O czynieniu Zarzutow Senatorom, Miniſtrom i Posłom.

1. W trzech dniach przed otwarciem Seymu, Posłowie złożą *Lauda*, każdy ſwych

Seymików, z których są wybranemi, u Marszałka zeszłego Seymu, lub gdyby się ten z przyczyny choroby nieznaydował, albo umarł; u pierwszego Posła tey Prowincyi, w którey zostawała Seymu pierwszego Laska: które to *Lauda* po obraniu Marszałka, do Kancellaryi Seymowey oddane będą.

2. W tymże czasie czyniący zarzuty przeciwko Seymikom, tak jak są w Rozdziale o Seymikach opisane, u Marszałka starey Laski, lub mieysce jego, jako wyżey, zastępuiącego, złożą obiekcye swoie na piśmie, i za rewersami.

3. Zarzuty przeciwko Seymikom, czynione być powinny osobiście, choćby nawet przez jednego z Manifestuiących się.

4. W przypadku jednak zarzutow, nie całe Dzieło Seymikowania niszczących, ale tylko Osobę, lub Osoby, pomimo Prawa obrane, oskarżaiących, jeżeli takowe zarzuty na Rugach Seymikowych rozwiązane zostały; wznawiane więcey być nie mogą.

5. Jeżeli zaś na Seymiku zarzucane nie były; na Rugi Seymowe, choćby przez Plenipotentów czynione, do Rezolucyi przyimowane być maią.

6. Zarzuty *Criminis*, Kondemnaty przeciwko Senatorom, Ministrom, osobiście, lub przez Plenipotenta umocowanego do takowego Dzieła, składane będą u Marszałków Narodowych.

VIII.

VIII.

O otwarciu Seymu, i o Rugach.

1. Dzień otwarcia Seymu poczynać się będzie od zwykłego w Farnym Kościele Nabożeństwa, po którym My Król odbierzemy w Senacie powitanie od Marszałka przeszłego Seymu, lub zastępuiącego mieysce jego, z oznaymieniem udania się Posłów do Izby własney, dla odprawienia Rugow, i obrania nowego Marszałka, a podaney od Nas Króla przez Kanclerza odpowiedzi, Posłowie udadzą się do Izby Poselskiey, gdzie Marszałek przeszłego Seymu, lub w niebytności jego, pierwszy z porządku Poseł z teyże Prowincyi, Laskę podniesie, i Seym zagai.

2. Chociażby Marszałek Seymowy starey Laski, nie był obrany Posłem na Seym następny Ordynaryiny; jednak w Seymie przypadłym obowiązki Prawem ninieyszym przepisane, aż do zdania Laski nowo-obranemu Marszałkowi, dopełnić powinien, po czym Funkcya jego już ustawać będzie.

3. Po zagaieniu Seymu i ustąpieniu Arbitrów z Izby, jeżeli zarzuty przeciwko Seymikom oddane są do Laski; Marszałek starey Laski, w przytomności tych, którzy do każdego zarzutu należą [bez dopuszczenia żadnych Poselskich głosów, pod jakimkolwiek bądź pozorem zabieranych] do Rugów przystąpi w następuiący sposob:

4. Nayprzód wprowadzone być powinny zarzu-

zarzuty, jeżeli jakie ſą, całe Dzieło Seymikowania, podług Rozdziału o Seymikach, niſzczące.

5. Powinien czyniący zarzut okazać, iż naydował ſię obecnym na Seymiku, który oſkarża, iż jeſt dobrze oſiadły: dla czego obowiązanym jeſt złożyć Kwit, jako płaci Ofiary dzieſiątego groſza do Skarbu z Poſſeſsyi dziedziczney, naymniey Złotych ſto na Rok, lub ſtawić Zaręczyciela w ſummie Kapitalney, wartości Dóbr takowemu dochodowi odpowiadaiącey.

6. Winien daley czyniący zarzut, wymienić jeden naymniey przypadek całe Dzieło Seymikowania niſzczący, jak jeſt w Prawie o Seymikach, tenże przypadek z wytknięciem Przywodzcow, popełnionego przeciw Seymikom przeſtępſtwa, weſprzeć Manifeſtem uczynionym w ciągu Seymiku, lub naydaley we trzy dni po odbytych Seymikach.

7. Winien zaſkarżenie ſwoie w Manifeście zanieſione ſtwierdzić Manifeſtem naymniey dwunaſtą Ziemianow Poſſeſſyą maiących, ktorzy na tychże Seymikach przytomnemi i czynnemi byli.

8. Ponieważ zaś zniſzczenie całego Seymiku zarzuca; przeto w przypadku oddalenia *ab activitate* Posłow rzeczonego Seymiku, podpadać karom tym ſamym, jakie ſą na burzycielow Seymiku przepiſane, winien, gdyby zarzut nie rzetelnym okazał ſię.

9. Izba Poselſka złożona tylko z Posłow zarzutom niepodległych, nayprzód głośnemi wotami, a potym koniecznie ſekretnemi, Seymik oſkarżony, za ważny, lub nie ważny uzna.

10. A gdyby zachodziła rowność wotow ſekretnych, Marſzałek rowność tę rozwiąże i za przywołaniem Arbitrow, ważność, lub nieważność Seymiku ogłosi. Jeżeli uznana będzie na Rugach nieważność całego Seymiku, tak dla zarzucaiącego, jako dla odwodzących ſię, Sąd Trybunału oznacza ſię w Koronie z Regeſtru *Directi Mandati*, a w Litwie *Officii*: Na przeſtępcow Sąd kary w Prawie o Seymikach, w Artykule XVIII. Punkcie drugim przepiſane wſkaże, a podobnie zarzucaiącego, a niedowodzącego, wedle tegoż Prawa o Seymikach, w tymże Artykule XVIII. a Punkcie piątym ukarze.

11. Rugom Izby Poselſkiey, Posłowie przytomni i nieprzytomni podlegaią.

12. Rugi naywięcey trzy dni czasu zabrać powinny, mogą zaś być prędzey ſkończone, ale czwartego dnia Izba do obrania Marſzałka Seymowego koniecznie przyſtąpić powinna.

IX.

Co do obrania Marſzałka, i dalſzych czynow Seymowych, aż do Izb złączenia.

1. Marſzałek przeſzłego Seymu, lub w niebytności jego pierwſzy z porządku, i z teyże Prowincyi Poseł, przyſtępuiąc do obrania Marſzałka, w nieprzytomności Arbitrow roz-

rozdać każe wſzyſtkim Posłom Regeſtr Oſob funkcyą Poselſką zaſzczyconych, z Prowincyi, na ktorą koley Laſki Seymowey przypada.

2. Na Regeſtrze ſtemplem oznaczonym, każdy Poseł przywołany głosem Marſzałka, Imie żądanego od ſiebie do wyboru na Marſzałkowſką doſtoyność podkreśli, a podkreślony Regeſtr złoży w naczynie Elekcyine.

3. Gdyby dwa imiona zamiaſt jednego podkreślone na Regeſtrze znalazły ſię, także jeżeliby kto ſpoſobem podpisu Imie ſwoie, lub cudze, albo też cyfrę, lub znak jakikolwiek położył; jako nie ważny, odrzuconym zoſtanie.

4. Na Marſzałka, pierwſze z porządku Woiewodztwo wotować zacznie, i potym koleyno Woiewodztwa wotować będą, przez wſzyſtkie trzy Prowincye.

5. Gdy Elekcya zakończy ſię: Marſzałek przeſzłego Seymu, w przytomności pierwſzego Posła z każdey Prowincyi wezwanego, wſzyſtkie Regeſtra przeliczy, wota każdemu ſłużące na oſobney karcie ſpiſze, i Posła naywięcey wotow zyſkuiącego, Marſzałkiem ogłoſi.

6. W przypadku *paritatis votorum* Elekcya na oſoby tylko *in paritate* zoſtaiące, przez los rozwiązana będzie.

7. W naczynie do tego ſporządzone, włoży Marſzałek rowne gałki, i jednego koloru, w liczbie, ile oſob *in paritate votorum* zoſtaie, między ktoremi jedna gałka odmiennego

nego koloru bydź powinna, a dla ktorey oſoby przy czytaniu jey Imienia, dobyta będzie gałka odmiennego koloru, przez Dziecię do tego użyte: ten natychmiaſt za Marſzałka ogłoſzonym zoſtanie.

8. Po przywołaniu do Izby Poselſkiey Arbitrow, Marſzałek nowo obrany, w przytomności wſzyſtkich odbierać będzie Laſkę, od przeſzłego Marſzałka, lub zaſtępuiącego jego mieysce; przed ktorym wykona przyſięgę Rotą naſtępuiącą:

„ Ja NN. przyſięgam Panu Bogu Wſzechmogącemu, w Troycy Swiętey Jedynemu, na to: iż powierzony mnie Urząd Marſzałka Seymowego, podług Prawa dopełnię; od nikogo dependować nie będę, tylko od całey Rzeczypoſpolitey na Seym zebraney; porządek Seymowania, podług Uſtaw Rzeczypoſpolitey, a mianowicie w Artykułach obowiązkow moich, w Rozdziale o Seymie, tak jak gdyby wſzyſtkie, co do ſłowa wypisane, i przezemnie w tey przyſiędze wymowione były, poſłuſznie i wiernie dokonam: obowiązki w Prawie o Straży przepisane, wiernie dopełnię, nie uwodząc ſię, ani przyiaźnią, ani niechęcią, ani datkiem, ani obietnicą, ani nadzieią, ani boiaźnią. Tak mi Panie Boże dopomoż i niewinna Syna Jego męka. — Po czym Marſzałek, za obranie ſwoie podziękowanie Izbie oświadczy wſzy, podług własnego wybrania Sekretarza Seymowego, z tey Prowincyi Obywatela, z ktorey ſam obrany, wyznaczy oſiadłego

Szla-

Szlachcica, który natychmiaſt przyſięgę wykona: Rotą dla ſiebie przepisaną. —„— „ Ja „ NN. przyſięgam Panu Bogu Wſzechmogą„ cemu, w Tróycy Swiętey Jedynemu, na „ to: iż powierżony mi Urząd Sekretarza „ Seymowego, podług Prawa dopełnię; ſe„ kretu w Stanach mi powierzonego, wier„ nie dochowam; podane ſobie od Laſki pro„ iekta do czytania, nic nieprzydaiąc, ani „ umnieyſzaiąc, czytać będę; a podpisane „ przez Marſzałka Seymowego i Deputatow „ Seymowych, do przepisania ſobie dane, „ wcześnie do druku podam i dopilnuię, nie „ przydaiąc nic, ani uymuiąc. Tak mi Pa„ nie Boże dopomoż, i niewinna Syna Jego „ męka. „

10. Obrany Marſzałek na teyże ſamey Seſsyi, po wykonanych przyſięgach, mianować ma z każdey Prowincyi po czterech Poſłow; ktorzyby Nam Królowi i Senatowi o jego wybraniu donieśli, i o chęci złączenia ſię Izby Poselſkiey z Senatem oznaymili, o czym pierwſzy w porządku, z tey ſamey Prowincyi, w którey jeſt Laſka, z pomiędzy Delegowanych do Senatu, Nam Królowi donieſie.

11. Odebrawſzy od Tronu, przez jednego z Kanclerzow odpowiedź, ciż Delegowani do ſwoiey Izby powrócić maią.

12. Zatym My Król trzech Senatorow po jednemu z każdey Prowincyi do Izby Poſelſkiey wyſzlemy, wzywaiąc Poſłow do Senatu, po czym natychmiaſt Izba Poselſka z Senatorſką złączyć ſię ma.

X.

X.

Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Seymie Ordynaryinym zwyczaynie potrzebnych.

1. Po wybraniu Marſzałka Seymowego złożone będą nazaiutrz Seſsye Prowincyonalne każdey z oſobna Prowincyi, na których wybrani zoſtaną Deputowani. 1. Do Deputacyi Seymowey. 2. Do odebrania ſprawy od Straży. 3. Do Examinu czynności i wyſłuchania rachunkow wſzyſtkich udzielnych Magiſtratur; a to po trzech Poſłow, i po jednym Senatorze z każdey Prowincyi.

Rota Przyſięgi dla Oſob do Deputacyi Seymowey, wyznaczonych.

„ Ja NN. przyſięgam Panu Bogu Wſzech„ mogącemu, w Tróycy Swiętey Jedyne„ mu: iż ſumiennie i z pilnością przeſtrze„ gać będę, aby Proiekta Seymowe w ſwo„ im porządku i rzędzie układane, Stanom „ Seymuiącym podawane były: iż w uwa„ gach do tychże Proiektow, moie własne „ zdanie, podług Boga, Prawa, i ſprawie„ dliwości podawać będę: iż w całym po„ ſtępowaniu moim, Artykuły, Rozdziału „ Seymu, do obowiązkow moich ſtosuiące „ ſię tak, jak gdyby wſzyſtkie, co do ſłowa „ wypisane, i przezemnie w tey przyſię„ dze wymienione były, poſłuſznie i wier„ nie

„ nie dokonam. Tak mi Panie Boże dopo-
„ moż, i niewinna męka Syna Jego.

Rota Przysięgi dla Deputatow do Straży.

„ Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Troycy Swiętey Jedynemu: jako będąc Deputowanym do examinowania czynności Straży; wszystkie jey działania, na każdey z osobna Sessyi, z jey Protokułu, pilnie roztrząsać, wiernie opisywać, zdanie podług Boga, Prawa i sprawiedliwości, do Proiektu zaświadczenia dla teyże Straży, dawać będę; a cokolwiek Prawu przeciwnego, lub nad moc Prawem teyże Straży pozwoloną przywłaszczonego postrzegę, albo jakie na przeciw teyże Straży zażalenia odbiorę, lub też gdzie Rezolucya przez ktore go Ministra z naruszeniem Prawa podpisana będzie; albo jeżeli Seym gotowy, podług Prawa, przez Marszałka Seymowego zwołany nie zostanie; to wszystko Stanom Seymuiącym wiernie przy Relacyi doniosę, nieuwodząc się w tey całey na mnie włożoney posłudze, ani datkiem, ani obietnicą, ani względem, ani boiaźnią, ani przyiaźnią, ani niechęcią. Tak mi Panie Boże dopomoż i niewinna Syna Jego męka.

Rota Przysięgi dla Deputatow do Kommissyi Edukacyiney.

„ Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Troycy Swiętey Jedynemu, jako pilnie, uważnie i rzetelnie percepty i expensa przeyrzę, przeyrzane adnotować będę; a w rozrządzeniu teyże Kommissyi, jakie się mogą znaleść pożytki, lub uszczerbki, jakie na przeciwko teyże Kommissyi zażalenia odbiorę; takie wiernie nic nieopuszczaiąc, ani przydaiąc, Stanom Rzeczypospolitey doniosę, i zdanie moie podług Boga, Prawa i sprawiedliwości do Preiektu zaświadczenia i kwitu dla teyże Kommissyi, dawać będę. Tak mi Panie Boże dopomoż i niewinna Syna Jego męka.

Rota Przysięgi dla Deputatow do Kommissyi Policyi.

„ Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Troycy Swiętey Jedynemu, jako pilnie, uważnie i rzetelnie percepty i expensa do Kommissyi Policyi należące przeyrzę, przeyrzane adnotować będę; a w rozrządzeniu teyże Kommissyi, jakie się mogą znaleść pożytki, lub uszczerbki, jakie przeciwko teyże Kommissyi zażalenia odbiorę, takie wiernie nic nieopuszczaiąc, ani przydaiąc, Stanom Rzeczypospolitey doniosę, i zdanie moie, podług Boga, Prawa i sprawiedliwości do Proiektu zaświadczenia i Kwitu dla teyże Kommissyi, dawać będę. Tak mi Panie Boże dopomoż i niewinna Syna Jego męka.

Ro-

Rota Przyſięgi dla Deputatow do Kommiſſyi Woyſkowey.

„ Ja NN. przyſięgam Panu Bogu Wſzech-
„ mogącemu, w Troycy Swiętey Jedyne-
„ mu, jako pilnie, uważnie, i rzetelnie
„ wſzelkie czynności i Ordynanse Kommiſ-
„ syi Woyſkowey, jey dyſpozycye, Luſtra-
„ cye, likwidacye, oraz rozrządzenie ſumm
„ do niey wchodzących examinować, i ad-
„ notować będę, a w rozrządzeniu teyże
„ Kommiſſyi, jakie ſię mogą znaleść pożyt-
„ ki, lub uſzczerbki; jakie na przeciwko
„ teyże Kommiſſyi zażalenia dowody odbio-
„ rę, takie wiernie, nic nie opuſzczaiąc, ani
„ przydaiąc, Stanom Rzeczypoſpolitey do-
„ niosę, i zdanie moie podług Boga, Pra-
„ wa i ſprawiedliwości do Proiektu zaświad-
„ czenia i Kwitu dla teyże Kommiſſyi, da-
„ wać będę. Tak mi Panie Boże dopomoż
„ i niewinna Syna Jego męka.

Rota Przyſięgi dla Deputatow do Kommiſſyi Skarbowey.

„ Ja NN. przyſięgam Panu Bogu Wſzech-
„ mogącemu, w Troycy Swiętey Jedyne-
„ mu, jako pilnie, uważnie, i rzetelnie per-
„ cepty i expensa Skarbowe examinować, z
„ Prawem konfrontować, decesſow, jeżeli-
„ by jakie znalazły ſię, dochodzić, i to wſzy-
„ ſtko przeyrzane adnotować będę; a w roz-
„ rządzeniu teyże Kommiſſyi, jakie ſię mo-
„ gą znaleść przeciwko teyże Kommiſſyi za-
„ ża-

„ żalenia odbiorę, takie wiernie nic nieopu-
„ ſzczaiąc, ani przydaiąc, Stanom Rzeczy-
„ poſpolitey doniosę, i zdanie moie, podług
„ Boga, Prawa i ſprawiedliwości, tak do u-
„ lepſzenia Adminiſtracyi Skarbu, jako po-
„ większenia jego dochodow donoſić, i do
„ Proiektu zaświadczenia i Kwitu dla tey-
„ że Kommiſſyi dawać będę. Tak mi Panie
„ Boże dopomoż i niewinna Syna Jego mę-
„ ka.

2. Wybrane zaś tym ſposobem Oſoby do wyż rzeczonych Deputacyi, na pierwſzey Seymowey Seſsyi przyſięgę wykonać maią, Senatorowie przed Nami Krolem, Posłowie przed Marſzałkiem.

XI.

Co do czynow Seymowych po złączeniu Izb, aż do rozłączenia.

1. Po wezwaniu przez Nas Krola, Izba Poselſka uda ſię proſto do Izby Senatorſkiey, końcem złączenia ſię z Senatem.

2. Posłowie mieysce ſwoie zaſiądą.

3. Marſzałek Seymowy Imieniem Izby Poselſkiey, Seſsyą Izb złączonych rozpocznie, a Kanclerz od Tronu da odpowiedź ſtosowną do wnieſionego powitania Krola.

4. Zaczym, Marſzałek nayprzod, a potym Posłowie, według porządku Woiewodztw, nakoniec Sekretarz Seymowy, do ucałowania Ręki Krolewſkiey przyſtąpią.

5. Co gdy ſię odprawi; na pamiątkę, iż wſzy-

wszystkie Władze Exekucyine, początek, i żrzódło swoie od Narodu biorą, że Urzędy z woli Narodu, Prawa i rozkazy jego wykonywaią, Kanclerz od Tronu wyrzecze: „ *Stany Seymuiące Rzeczypospolitey, z mo-* „ *cy Prawa wszystkie Urzędy Exekucyine w* „ *władzy i działaniu swym zawieszaią.*

6. Po którym ostrzeżeniu winien będzie Marszałek Seymowy przełożyć: że Stany Seymumuiące zatrudnione stanowieniem Praw i ważnemi Rzeczypospolitey sprawami, gdy same czuwać w tymże czasie nad wykonaniem Prawa nie mogą; znaiąc potrzebę, chętnie zezwalaią, aby wszelkie Urzędy Wykonawcze w mocy i działaniu swym do dalszego Rzeczypospolitey rozrządzenia trwały, dla czego wyroki swoie do Straży przesyłać będą, do ich wykonania; zaczym tenże Marszałek Seymowy ogłosi temi słowy: *Stany Seymuiące, wszystkie Magistratury, Urzędy Exekucyine, w władzy i działaniu swym do dalszego Rzeczypospolitey rozrządzenia, pod okiem swoim utrzymuią.*

7. Po czym mieysce mieć powinno czytanie *Pactorum Conventorum.*

XII.

O Elekcyi Sędziów Seymowych w złączonych Izbach.

1. Dnia drugiego Sessyi Seymowey, w złączonych Izbach nastepować powinna Elekcya Sędziów Seymowych, ktorzy przez losy wybierani będą, tym porządkiem:

2. Na stoliku wśrzód mieysca, na którym *Ministerium* w Senacie zasiada, położone będzie naczynie Elekcyine, pod trzema nierównemi kłótkami, od których jeden klucz przy Królu, drugi przy Marszałku przy Lasce w Senacie będącym, trzeci przy Marszałku Seymowym znaydować się powinny.

3. Naczynie to przy każdey Elekcyi publicznie otwarte, i próżne okazane zostanie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego.

4. Zacznie się nayprzód Elekcya Senatorów na Seymie przytomnych.

5. Daley przystąpić należy do wyboru przytomnych Posłów, podzieliwszy onych na trzy Prowincye.

6. Dozor Elekcyi będzie przy Marszałku Narodowym, Styr Izby Senatorskiey pod ów czas trzymaiącym, i przy Marszałku Seymowym.

7. Przy każdey z osobna Elekcyi tyle gałek w naczyniu umieścić trzeba, ile z Prawa do niey Kandydatów wypada, a to w równey gałek wielkości, i koloru jednego, wyiąwszy w Elekcyi z Senatu na każdą Prowincyą gałek cztery, w Elekcyi z Posłów na każdą Prowincyą gałek 8. które odmiennego koloru być powinny.

8. Zatym przy każdey z osobna Elekcyi Marszałek przy Lasce Senatu będący, umieści gałki podług liczby, i naczynie zamknie

9. Sekretarz Narodowy, lub Urzędnik mieysce jego zastępuiący, imiona Senatorów,

Sekretarz zaś Seymowy imiona Posłów stosownie do Elekcyi, czytać będą, daiąc czas dziecięciu wyciągać gałki z naczynia.

10. A przy ktorego wymienieniu, gałka odmiennego koloru przez dziecię wyciągniona zostanie, takowego Marszałka przy Laſce Senatu z liczby Senatorow, a Marszałek Seymowy z liczby Posłów na Regestrze zapisze, i za oznaczonego do Funkcyi na Sęstwo Seymowe ogłosi.

XIII.

O wprowadzeniu Proiektów na Seym.

1. Po Elekcyi Sędziów Seymowych, dnia następnego zaczynać się powinno. 1. Czytanie Uchwał Seymu gotowego, jeżeli te między Seymem, a Seymem Ordynaryinym jakie nastąpiły. 2. Czytanie Proiektow do Prawodawstwa i do podatkow wieczystych z propozycyi od Tronu na Seymiki podanych, a przez Instrukcye do Izby przychodzących. 3. Czytanie Propozycyi od Tronu w publicznych Rzeczypospolitey Sprawach, tudzież Edukacyi, Policyi, Woyska i Skarbu potrzebach. 4. Czytanie Proiektow we wszystkich dezyderyach *respective* Woiewództw, Ziem, Powiatow i Miast znayduiących się w zaleceniach Seymikowych.

2. Gdyby następnie i w czasie czytania ktokolwiek z Seymuiących chciał podać swóy Proiekt; takowy czytany być powinien.

3. Zacząwszy zaś od Sessyi pierwszey po Elekcyi Sędziów, czas czternastu takichże Sessyi oznacza się; nietylko dla wspomnionego czytania, lecz naybardziey dla dania czasu Deputacyom do dokładnego examinu Straży i Rządowych Rzeczypospolitey Kommissyi, aby też examina w tey porze odbyte zostały.

4. Wczasie czytania wszystkich Proiektów, głosy żadne przerywać niemaią, i temu tylko z pomiędzy Posłów głosu u Marszałka Seymowego żądać wolno będzie, ktory przy Proiekcie swoim udzielnym powody do podawania onego wytłumaczyć będzie miał potrzebę.

5. Senatorowie dawać Proiektow niebędą, a jeżeliby czas zbywał, po przeczytaniu wszystkich Proiektow; Senat koleyno będzie mógł zabierać głosy z przekładaniem Stanom Rady wierney, i coby ku pożytkowi ogulnemu sądził być potrzebnym. Jeżeliby zaś cały czas zabranym został czytaniem Proiektów; w ów czas Senatu zdania na piśmie tylko oddawane będą do Deputacyi Seymowey, w sposobie Rady.

XIV.

O Relacyach, które Deputowani do examinu Straży, i Kommissyow wyznaczeni na Seymie czynić będą.

1. Po czternastu Sessyach odbytych, od pietnastey Deputowani do odebrania Sprawy od Straży i Rządowych Kommissyi, Relacye swo-

ſwoie Stanom Seymuiącym zdawać będą. Każda Deputacya przed zaczęciem Relacyi, też Relacyą wydrukowaną kosztem Skarbu, Seymuiącym rozda.

2. Pocznie Deputacya do examinowania Straży, a po niey naſtępnie, jedna po drugiey Deputacye do Kommiſſyow Edukacyiney, Policyi, Woyſkowey, Skarbu wyznaczone.

3. Delegowani z Stanu Rycerſkiego po dwóch od każdey Kommiſſyi Rządowey, mieyſce po Poſłach Ziemſkich mieć maią, dla tłumaczenia ſię; a po nich Aſſeſſorowie i Kommiſſarze Mieyſcy, w Aſſeſſoryach, Kommiſſyach, Policyi i Skarbu zaſiadaiący, mieyſce mieć będą, i *deſideria* Miaſt donoſić w Seymie maią, które do Deputacyi Seymowey oddane zoſtaną. A ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechcą, będą u Marſzałka Seymowego u Laſki o głos proſić, i ten im zabroniony być niemoże, i ci tłumaczyć ſię będą zwyczaiem dziś praktykowanym zabierania głoſow przez Delegowanych od Kommiſſyow.

4. Każda Relacya zamykać powinna nietylko czyny naganne, przez Deputacyą examinuiącą upatrzone, ale i te, które przez iakiegożkolwiek Obywatela Deputacyi examinuiącey, z podpiſem jego doniesione będą, bądź na Magiſtraturę, bądź na Oſoby w niey zaſiadaiące, z Adminiſtracyi wynikłe.

5. Przy Relacyi winna Deputacya Examinuiąca każda, podać zdanie ſwoie na zaſkar-

ſkarżenie przez Obywatela zanieſione, i Proiekt gotowy, tak na każde zaſkarżenie, jako i do zaświadczenia Kwitem, kiedy nań Straż, albo Kommiſſye zaſłużą, lubo do zawieſzenia tegoż Kwitu Proiekt, a nawet i do odmówienia onegoż z naganą i ſkaſſowaniem czynów nieprawnych.

6. W przypadkach naruſzenia Praw, utraty Skarbu Rzeczypoſpolitey, i publicznych Funduſzow, przez Straż, albo jakąkolwiek z Kommiſſyow Rządowych ze ſzkodą Kraiu, i nadwerężeniem ſpokoyności publiczney dopełnionych, poda Deputacya przy Relacyi opinią odeſłania do Seymowych Sądow tych wſzyſtkich, którzyby zdania ſwego rozpiſem nie uſprawiedliwili.

7. Zdanie i opinie Deputacyi examinuiącey, każdey na tychże Seſſyach układane być powinny, jednomyślnością, albo proſtą większością głoſów.

8. Komplet dla wſzyſtkich Deputatow, przez Seym wyznaczonych, z pięciu Oſob być powinien naymniey, a po między niemi, koniecznie po iedney oſobie z każdey Prowincyi.

9. Pióro trzymaiący w każdey Deputacyi, przez nią z pomiędzy Deputowanych Poſłow wybrany, Protokuł porządny czynow Deputacyi trzymać będzie, w nim prezencye dla uſprawiedliwienia Kompletu zapiſywać, *pluralitatem* wotow notować, i rozpiſy, w czym? i przez kogo czynione? oświadczyć.

10. W przypadku równości zdań w każdey

dey Deputacyi do examinu wyznaczoney, Prezyduiący *paritatem* rozwiąże.

11. Gdyby kto z Deputowanych, lub z Posłow niewchodzących w Deputacyą, nie zgadzaiąc się na Proiekt kwitu, przez Deputacyą examinuiącą podany, lub na opinią teyże, w ktorey okoliczności daną, oświadczył przeciwne zdanie; na ten czas Proiekt od siebie drugi zaraz podać powinien, a natychmiast *Turnus* iść ma między Proiektem kwitu, lub opinij od Deputacyi examinuiącey podanych, a Proiektem kwitu, lub opinij przez Deputowanego, lub innego Posła proponowanych; w takim przypadku większość prosta głosow rozwiąże kwestyą.

12. Wczasie tym zdawania Relacyow z examinu Kommissyow, wolno każdemu z Posłow Proiekta podawać w postrzeżonych potrzebach Edukacyi, Policyi, Skarbu i Woyska, albo w upatrzonych ich wadach.

13. Po odbyciu Relacyi przez Deputacyą do examinu Straży wyznaczoną, następować powinna *semotis Arbitris* Relacya obrotu politycznego Interessow Zagranicznych, ktora drukowaną być niepowinna: a jeżeliby jaka okoliczność wątpliwą być zdawała się, lub obiaśnienia potrzebowała, i Stany Seymuiące żądały, by w tym się obiaśnić; na ten czas ma być obrana Deputacya przez wota sekretne, w Osobach trzech, po jedney z każdey Prowincyi, bądź z Senatu, bądź z Posłow, ktore przysięgę na nayściśleyszy sekret wykonaią, examen z wszelkich Spraw dopełnią, i Relacyą Stanom uczynią: a w rze-

rzeczach sekretu potrzebuiących doniosą Stanom wiarą poprzysiężoną, czyli Osoby do Interessow Zagranicznych użyte sprawiły się we wszystkim zgodnie z Interessami i pożytkiem Rzpltey?

14. Rota Przysięgi dla tychże Delegowanych następuiąca naznacza się: „Ja NN.
„ przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu
„ w Troycy S. jedynemu, iż w zleceniu
„ mnie danym od Stanow Rzeczypospolitey
„ do wyexaminowania Interessow Zagranicznych, z nay większą pilnością w tymże
„ examinowaniu sprawować się będę; sekret
„ jak nayściśley zachowam, a cokolwiek
„ szkodliwego, lub zdrożnego postrzegę;
„ podług opisu Prawa Stanom doniosę.

15. Po zakończoney w Stanach Relacyi, składu politycznego Interessow Zagranicznych, maią mieć Audyencyą Posłowie Rzeczypospolitey u Dworow Postronnych rezyduiący, a to po zakończeniu swego Poselstwa, *semotis Arbitris*: Posłowie zaś Cudzoziemscy, gdyby żądali Audyencyi w Stanach; w tymże czasie mieć ią będą.

16. Na wysłuchanie Relacyow wszelkich, danie kwitow w złączonych Izbach, czytanie Proiektow, i danie audyencyi Posłom, Sessyi ośmnaście wyznacza się: a ile razy też Relacye, w ośmnastu Sessyach odbyćby się nie mogły; czas tych Relacyi dłużey przeciągnąć będzie należało do zakończenia tychże Relacyi, i nayzupełnieyszego roztrząśnienia wszelkich czynności i sprawowania się Władz wykonawczych: a ten czas

czas przedłużony nie ma nieuymować tym Sessyom, które są wyznaczone do osobnych materyi w rozłączonych Izbach.

17. Kończyć się będzie czynność w Izbach złączonych, w czasie oznaczonym, na wysłuchaniu i rozwiązaniu zaskarżeń takich, których decyzya do Sądów Seymowych należy, a to *per turnum* głośny i sekretny, prostą większością wotow, na takową prostą Propozycyą: *Czyli w zaskarżeniu NN. Sąd Seymowy ma bydź przyznanym, albo nie?* a nayprzód względem Ministrow w Straży zasiadaiących; jeżeliby o przestępstwa Prawa zaskarżeni byli, ma następować takoważ decyzya.

18. Przed rozłączeniem się Izb, Sekretarz Narodowy, lub pierwszy z porządku po nim Urzędnik, Senatorom, a Sekretarz Seymowy Posłom rozda Regestr stemplowany wszystkich Ministrow w Straży i Kommissyach Rządowych zasiadaiących, końcem wotowania przez Seymuiących, czyli który z Ministrow ma być odmieniony, lub nie? ma stać Wazon na stole, okazany, że jest próżny, a stoliki po bokach osłonione, i potym zamknięty trzema kłótkami bydź powinien, od którego jeden klucz przy Królu, drugi przy Marszałku Narodowym pierwszym w porządku, a trzeci przy Marszałku Seymowym być ma. Każdy Senator i Poseł koleyno wzywany, podkryślać będzie tych Ministrow, których odmiany z przyczyny nieufności życzy, i Regestr zwinięty w Wazon włoży. Po skończonym wotowaniu, Król

Król z Senatu po jednemu, a Marszałek z Seymu po dwuch Posłow z każdey Prowincyi do rewizyi wotow wyznaczy. Wazon publicznie otworzy, Regestra przez Deputowanych wyięte przeliczone i rewidowane być powinny, która rewizya z ogłoszeniem wotów koniecznie na jedney Sessyi zakończona być ma. Ilekroć który Minister od dwóch części Osob Seymuiących, przeciwko trzeciey podkreślony będzie; ten tym samym od Urzędu oddalony zostaie. Oddalenie tym sposobem Ministra od Urzędu nic niemoże szkodzić jego sławie i Prawom Obywatelskim. Nominowanym jednak powtórnie na Ministra być niemoże, chyba po upłynieniu lat sześciu. Opisane w tym sposobie wotowanie na oddalenie, albo utrzymanie Ministrow na każdym Seymie Ordynaryinym ma następować koniecznie w czasie wyżey wyrażonym, a Marszałkowie Narodowi i Seymowy, nieczekaiąc dopomnienia się Seymuiących, do czego każdy ma Prawo, sami z swego obowiązku terazniey-szym Prawem na nich włożonego, dla dopełnienia onego przystąpić do uskutecznienia tegoż powinni. Nominowanie na *Ministeria*, tak wakuiące, jeżeliby przed Seymem rozdane niebyły, jako i do Straży, zawsze ma następować przed rozłączeniem się Izb, i Król nominować na *Ministeria* nie może, tylko Szlachtę Rodowitą, dobrze osiadłą, Katolikow. Minister rezygnować niemoże *Ministerium* w innym czasie, tylko w czasie Seymu Ordynaryinego w Stanach; a to aż po

po odbytym wotowaniu wyżey wyrażonym rewizyi wotow, i onych ogłoſzeniu. Co ſię ma rozumieć o tych Miniſtrach, ktorzyby oddaleni nie byli.

XV.

O obowiązkach Deputacyi Seymowey.

1. Na Seymach Ordynaryinych będzie obowiązkiem Deputacyi Seymowey pilnować, aby żaden Proiekt nie dążył do naruſzenia i odmiany Prawa fundamentalnego pod tytułem: *Uſtawa Rządowa*, i Praw niewzruſzonych. Dzielić zaś będzie Deputacya Seymowa Proiekta na *Prawodawcze*, i *Uchwały Seymowe*.

2. W rzędzie Proiektow *Prawodawczych* umieſzczać będzie Deputacya Seymowa. 1. Proiekta do Praw Politycznych. 2. Do Praw Cywilnych. 3. Do Praw kryminalnych. 4. Do Podatkow wieczyſtych.

3. Za Prawo Polityczne uważane bydź ma to, cokolwiek ściąga ſię do udoſkonalenia w odmianie, lub poprawie ſzczegulnych Opisow Formy Rządowey, zawſze jednak bez naruſzenia fundamentalnego Prawa, pod tytułem: *Uſtawa Rządowa*. Pod wyrazem *Praw Cywilnych* oznaczaią ſię te, ktore ſtanowią, podług jakich prawideł winni Obywatele między ſobą zachować ſię w prywatnych ſwoich własnościach, względach i umowach. Pod wyrazem *Praw Kryminalnych* oznaczaią ſię te, ktore w uczynkach Obywatelow przeſtępſtwa określaią, i kary za nie wyznaczaią. Pod wyrazem *Padatkow Wieczyſtych*, maią ſię rozumieć ofiary i podatki ſtałe, do powiękſzenia Skarbu Publicznego.

4. Za *Uchwały Seymowe* uważane zawſze będzie to, co ſię ściąga do uſtanowienia poborow doczesnych w czaſie woyny, ſtopnia monety, zaciągania długu publicznego, Indygenatow, Nobilitacyi, i innych nadgrod przypadkowych, rozkładu wydatkow publicznych, ordynaryinych, extraordynaryinych woyny, pokoiu, zawierania Traktatow związkowych, i oſtateczney Ratyfikacyi tychże, oraz i handlowych, wſzelkich Dyplomatycznych Aktow i Umow do Prawa Narodow ściągaiących ſię, i tym podobnych zdarzeń głownym Rzeczypoſpolitey potrzebom odpowiadaiących.

5. Deputacya Seymowa w rzędzie Proiektow do Uchwał Seymowych uczyni podział dwoiaki; *pierwſzy*, ktory zawierać w ſobie będzie Proiekta ściągaiące ſię do zawierania Traktatow związkowych, zaczepnych z zagranicznemi Mocarſtwami, wydawania woyny, zaciągania długu publicznego, trwałego kompletu woyſka, i poſtanowionego nań podatku. Podział *drugi*, taż Deputacya uczyni z tych Proiektow, ktore obeymować bedą Traktaty i materye handlowe, ſtanowienie pokoiu, rozrządzenie dochodem Skarbowym, uſtanowienie w czaſie woyny poborow doczesnych, ſtopień monety, i ktore tyczeć ſię mogą Edukacyi Kraiowey, bez naruſzenia fundamentalnych jey zasad.

sad. —»— Cokolwiek tylko do Policyi Kraiowey ściągać się może, cokolwiek proiektowanym będzie w urzędowaniu wewnętrznym woyska; cokolwiek ściągać się może do polepszenia urządzenia Skarbu; co się tycze nadgrod, Indygenatu i Nobilitacyi: naostatek ściągaiące się Ptoiekta do dezyderyow Prowincyow, albo Woiewództw, Ziem, Powiatow i Miast.

6. Deputacya podług Prawa o Miastach przygotuie Proiekt do Nobilitowania Mieszczan tych, ktorzy byli Plenipotentami Miast, oraz tych, ktorzy kupili wsie, lub Miasta całkowite, a podadzą o to prozbę do Stanow Marszałkowi Seymowemu, niemniey Osob trzydziestu z Mieszczan Nobilitować się maiących.

7. Podług tych rozgatunkowania prawideł, Deputacya Seymowa zbierać będzie wszystkie, do każdego gatunku należące Proiekta, iuż od Krola i Straży, iuż od Seymuiących Osob podane, zachowuiąc zawsze pierwszeństwo między Proiektami, ktore od Krola podane będą.

8. Jeżeli w Proiekcie podanym przez Seymuiącego, obiekt naruszałby Prawo pod tytułem: *Ustawa Rządowa*, taż Deputacya podaiącego zaprosiwszy, wystawi onemu potrzebę, albo cofnienia zupełnego, albo odmiany. Jeżeliby zaś podaiący Proiekt uwagami przełożonemi nie dał się przekonać, Deputacya Seymowa Proiekt od Seymuiącego pod rozdziałem i gatunkiem, do ktorych nayznaczniey zmierza, umieści, a w opinii przy-

przyłączoney uwagi przyda. 1. Jeżeli treść Proiektu nie iest z gatunku Prawa pod tytułem: *Ustawa Rządowa*. 2do: Proiekt czy iest czysto podany? czy nie zawiera w sobie materyi, różney większości głosow podległey.

9. Co do dezyderyow Prowincyonalnych i szczegulnych Woiewództw, Ziem i Powiatow, Deputacya Seymowa, strzedz tylko tego będzie powinna, aby te ściągały się do Prowincyi, albo Woiewództwa, Ziemi, czyli Powiatu dobra i szczegulney wygody, bez odmiany podziału Władz Exekucyinych i tychże między sobą stosunkow.

10. Takowe uwagi Deputacya Seymową, na swych Sessyach jednomyślnością, albo większością zdań Deputowanych głośną, a w komplecie naymniey pięciu Osob determinować powinna; W skład zaś Deputacyi Seymowey, Marszałek Seymowy wchodzić zawsze może.

11. Cokolwiek względem trzymaiącego pioro Protokułu, rozwiązania *paritatis*, rozpisow, i w komplecie znaydować się po jedney przynaymniey Osobie, z każdey Prowincyi powinnych, o innych Deputacyach powiedziano, to wszystko ma bydź i dla Deputacyi Seymowey prawidłem.

12. Jeżeli Uchwały Seymu gotowego w urządzeniu wewnętrznym, jakie nastąpiły między Seymem, a Seymem Ordynaryinym, Deputacya Seymowa, umieszczać one będzie na czele każdego gatunku Proiektow; do ktorego z swey natury należeć będą, aby też u-

chwa-

chwały do rozwagi i decyzyi Stanow pod właściwym rodzaiem materyi, zawſze nayprzód przechodziły.

13. Rozgatunkowane Proiekta z uwagami ſwemi, Deputacya Seymowa wydrukować rozkaże expensem ſkarbu publicznego, na tyle exemplarzow, ile Seymuiących będzie Oſob, i podług podziałow wyżey w Prawie wyrażonych; z tych jedne po drugich koleyno Sekretarzom Narodowemu do Senatu, i Seymowemu do Poselſkiey Izby, tak wcześnie oddać ſtarać ſię będzie, aby trzema dniami przed rozłączeniem ſię Izb, rozdawanie rzeczonych Proiektow poczęło ſię, i czasu tyleż zawſze na każdy Proiekt Seymuiący miał do deliberacyi.

14. Zeby zaś Deputacya Seymowa w tak ważnych i ciągłych obowiązkach pomoc miała należną, oprócz Sekretarza Seymowego i Kancellaryi, mieć będzie dodanych ſobie, jednego z Subalternow Straży, i po jednemu z takichże Subalternow każdey oddzielney Kommiſſyi, ktorzy jey do ułatwienia robot, z obowiązkiem zupełney powolności, przydani będą.

XVI.

Co do Czynow Seymowych w rozłączonych Izbach, i o Decyzyi Proiektow

1. Jak tylko wedle powyżſzych Artykułow zakończonemi zoſtaną Relacye, jak Straż i Kommiſſye, kwity i zaświadczenia otrzymaią, i zaſkarżenia Deputacyow i Obywatelow rozwiązanemi zoſtaną, gdy inne też z przepisu Prawa dopełnią ſię czynności, Izby Senatorſka i Poselſka rozłączyć ſię będą powinny, a Marſzałek Seymowy pożegnawſzy Króla, powróci wraz z Poſłami do Izby Poselſkiey.

2. Izba Poselſka, jako wyobrażenie i ſkład Wſzechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawſtwa. Po rozłączeniu ſię Izb, zaraz czynności ſwoie rozpocznie, i ciągle tym ſię zatrudni, aż do wybiegu dni przepisanych.

3. W Izbie Poselſkiey Aſſeſſorowie i Kommiſſarze Mieyscy w Aſſeſſoryach, Kommiſsyach Policyi, i Skarbowey zaſiadaiący, po Delegowanych z Komiſſyow, mieysce mieć będą dla donoſzenia *dezyderyow* Miaſt, jak w Artykule XIV opisano.

4. Jakim porządkiem Deputacya Seymowa, podług przepisu Prawa rozgatunkuie Proiekta, w takim też porządku Marſzałek Koła Rycerſkiego wprowadzać też Proiekta będzie do Izby Poselſkiey, jeden po drugim. Gdyby jednak Deputacya Seymowa Proiekt umieściła, nie pod właściwym ſobie Prawem oznaczonym gatunkiem, i gdyby to okazane zoſtało, Deputacya powinna będzie między materye ſobie właściwe takowy Proiekt umieścić.

5. Sekretarz Seymowy czytać będzie Proiekta, a po przeczytaniu Proiektow, zaraz i uwagi w Deputacyi Seymowey, jeżeli będą jakie. W czaſie zaś takowego czytania, żadne

żadne głosy przerywać attencyi Seymuiących nie będą.

6. Zaczynać się będzie nayprzód decyzya Proiektow Prawodawczych do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i Podatkow wieczystych, bądź z propozycyow od Tronu na Seymiki podanych, a przez Instrukcye do Izby przychodzących, bądź też z Proiektow na Seymie podanych, pod decyzyą podpadaiących.

7. Proiekta do Praw Politycznych, ktorych natura pod Artykułem XV. jest opisana, decydowane będą dwuma częściami wotow przeciwko trzeciey; Proiekta do Praw Cywilnych prostą większością wotow, Proiekta do Praw Kryminalnych, dwuma częściami wotow przeciwko trzeciey; a Proiekta do podatkow wieczystych, trzema częściami wotow, przeciwko czwartey decydowane bydź maią. To jest: gdy w Izbie Poselskiey oznaczone dwie, lub trzy części wotow, albo prosta większość, podług gatunku materyi wymienionych, będą za Proiektem, Proiekt zamieniony zostanie w Prawo. Ile razy zaś oznaczoney Prawem wielości wotow dostawać nie będzie, Proiekt upadnie.

8. Każde pomienione Prawo Polityczne, Cywilne i Kryminalne po przeyściu formalnym w Izbie Poselskiey, do Senatu natychmiast przesłane bydź powinno. Po przeczytaniu żądanego Prawa w Senacie, Krol zdanie swoie otworzy, a Marszałek przy Lasce Senatu będący, o zdanie Senatu zapyta. Jeżeli

żeli nie będzie w Senacie jednomyślności na żądane przez Izbę Poselską Prawo, *Turnus* iść zaraz ma, na takową prostą Propozycyą: „ *Czyli Prawo żądane, ma bydź zawieszone do dalszey Narodu deliberacyi, czyliteż zaraz ma mieć swoią Exekucyą?* — Takaż sama część wotow w Senacie, decydować będzie zawieszenie Prawa, jaka jest oznaczona do decydowania tegoż Prawa w Izbie Poselskiey; to jest: dwuch części, przeciwko trzeciey, albo prostey większości; podług gatunku materyi Prawem opisaney. Ile razy zaś nie będzie w Senacie takiey części, za zawieszeniem, na ten czas w Izbie Poselskiey ustanowione Prawo w mocy swey zostanie; A w decyzyi takowey, zawsze po wotach głośnych sekretne koniecznie iść powinny, choćby nikt onych nie żądał, gdyż na rzeczoną Propozycyą, decyzyą Senatu sekretne wota stanowić będą.

9. Przyięcie tego Prawa w Senacie sposobem dopiero opisanym moc i świętość Prawu nadawać będzie, wstrzymanie zaś, zawiesi tylko Prawo do przyszłego Ordynaryinego Seymu, na ktorym gdy powtornie w Izbie Poselskiey, liczbą wotow w Prawie opisaną utrzyma się. Prawo zawieszone od Senatu, przyiętym bydź musi.

10. Zawieszenia Prawa do drugiego Seymu, Senat mieć będzie moc tylko w materyach powyższych Prawodawczych, to jest: Politycznych, Cywilnych i Kryminalnych, zaś co do wieczystych Podatkow, i Uchwał Seymowych, ktore w następuiącym Artyku-

E le

le XVII. ſą opisane, mocy zawieſzenia nie ma, ale do wotow tak, jak Izba Poselſka należy.

11. Na decydowanie Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych, i wieczyſtych Podatkow, jako też tych, ktoreby do deliberacyi Narodu, przeſzłego Seymu Ordynaryinego zawieſzone zoſtały, liczba Seſsyow ośm oznacza ſię; a na naſtępnym Seymie Ordynaryinym, zawieſzane do deliberacyi Narodu Prawa, pod gatunkiem właściwym materyi nayprzod rozwiązywane bydź maią.

XVII.

O dalſzych czynnościach Izb rozłączonych.

1. Po upłynionych Seſsyach ośmiu na decyzyi Proiektow do Praw politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i wieczyſtych Podatkow, zaraz na naſtępney Seſsyi zacznie ſię decyzya Proiektow od Uchwał Seymowych, z tych gatunkow materyi, ktore podług przepisanego Prawa dla Deputacyi Seymowey w Artykule XV. a Punkcie 9. należą do podziału pierwſzego, na ktory rodzay Proiektow z podziału pierwſzego, liczba trzech Seſsyi naznacza ſię. Daley decydowane będą proiekta tyczące ſię handlu, Edukacyi, Policyi, Woyſka, Skarbu, Indygenatow, Nobilitacyi Mieſzczan, i innych Oſob; także zaſłużonych nadgrod przypadkowych, i innych materyi, w tymże Artykule XV. a Punkcie 9. do Uchwał Seymowych, po-

podziału drugiego należących, na ktore oznacza ſię liczba Seſſyow dwunaſtu.

2. Proiekta do Uchwał Seymowych z podziału pierwſzego, decydowane będą, dwoma częściami wotow Seymuiących, przeciwko trzeciey. Proiekta do Uchwał Seymowych, z podziału drugiego, proſtą większością wotow ſtanowione zoſtaną, to jeſt: gdy będzie za Proiektem liczba wotow Prawem oznaczona, złączonych Izb obydwuch, Proiekt zamieniony zoſtanie w wyrok, i Uchwałę Seymową; przeciwnie, ile razy liczba wotow Prawem oznaczona nie będzie za Proiektem, tenże Proiekt upadnie; naoſtatek *dezyderya* Prowincyow, Woiewodztw, Ziem, Powiatow i Miaſt kończyć będą zatrudnienia Izby Poselſkiey w przeciągu Seſsyow ſześciu, na ktore dla każdey Prowincyi dwie Seſsye wyznacza ſię.

3. Gdyby ktorych materyi decyzya prędzey ſkończyła ſię, niż maią czas Seſsyi wyznaczonych, tedy naſtępne materye ich mieysce zabierać maią.

4. Wſzyſtkie materye, gdy pod rożną większość wotow Seymuiących, podług wyżſzego opisu Prawa poddane zoſtały, po przeczytaniu każdego Proiektu i opinii Deputacyi Seymowey, Marſzałek Seymowy zapyta ſię o zgodę na cały Proiekt, a za opozycyą, chociażby jednego z Poſłow, zaraz przyſtąpi *ad Turnum* na tę Propozycyą: „ *Czyli Proiekt przeczytany ma bydź w cało- „ ści przyiętym, albo poprawionym?*

5. Jeżeliby ktory z Poſłow ſprzeciwiał ſię ca-

całemu Proiektowi, i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać propozycyą taką: „ *Czyli Proiekt ma być odrzu-„ conym, albo poprawionym?* „Między którą Propozycyą, i od Laski daną, poprzedzi nayprzód *Turnus* na zapytanie: *jaka z Propozycyow przyięta będzie?* a ten słowami tylko *affirmativè*, albo *negativè*, odbywać się powinien.

6. Jeżeli większością utrzyma się Propozycya do oddalenia Proiektu zmierzaiąca; Proiekt taki, już drugi raz na tym Seymie podniesionym nie będzie.

7. Jeżeli zaś od Laski podana propozycya utrzymaną zostanie; wtedy Marszałek Seymowy, zaraz kommunikować onę będzie Marszałkowi przy Lasce Senatu będącemu, i obydwie Izby przez wota decydować będą przyięcie Proiektu całkiem, albo poprawę onego.

8. Gdy przyiętym być nie może Proiekt inaczey, jak przez liczbę wotów trzech części, przeciwko czwartey, dwóch części przeciwko trzeciey, albo prostey większości w Senacie, i w Izbie Poselskiey razem przeliczonych, podług rodzaiu, z którego podług wyższego opisu Prawa w Art: XV. zawartego, będzie Proiekt; Przeto z kommunikacyi wzaiemney przez Laski obydwóch Izb, jaka wypadnie większość, Sekretarz Narodowy w Senacie, a Marszałek Seymowy w Izbie Poselskiey, wypadłą podług Prawa *pluralitatem* ogłoszą, i Proiekt za uchwałę Seymową przyięty w Izbie Poselskiey, nay-

nayprzód przez Marszałka Seymowego, a w Senacie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego, podpisanym zostanie.

9. Po niedoszłey większości do liczby Prawem ninieyszym nakazaney, gdy Proiekt do poprawy odesłanym zostanie, Marszałek Seymowy rozdawać będzie głosy Posłom żądaiącym z kolei Prowincyi, do samey tylko iedynie materyi toczącey się, dla wyświecenia teyże materyi, a po tych zakończonych wezwie sprzeciwiaiących się Proiektowi do do Deputacyi Seymowey, aby wraz z tąż Proiekt poprawić starali się.

10. Odesłanie Proiektu, końcem poprawy do Deputacyi zatrzymywać Izb nie będzie, od wprowadzania z porządku i decydowania innych następuiących.

11. Przyniesiony nazad do Izby Proiekt już poprawny, może nawet przerwać materyą rozpoczętą; a jeżeli po przeczytaniu onego, większością głosów, jako wyżey, i całkowicie przyiętym nie zostanie: w ów czas na tym Seymie podniesionym już więcey niebędzie.

12. Jaki sposob przepisany jest na decydowanie Proiektow, tym samym sposobem decyzya Uchwał Seymu gotowego, wewnętrznego urządzenia tyczących się, jeżeliby jakie między Seymem a Seymem Ordynaryinym, były w gatunku własney materyi, nayprzód następować będzie, a to dla zapewnienia Narodu, czyli Uchwały tamte na daley obowiązywać go będą do posłuszeństwa.

13.

13. W obiekcie dezyderyow Woiewodztw, Ziem i Powiatow, te w porządku Prowincyow, w jakim rzeczone Woiewodztwa, Ziemie, lub Powiaty, w ktorey Prowincyi nayduią ſię, jedne po drugich pod decyzyą przychodzić powinny, a na ktorym Woiewodztwie, Ziemi, lub Powiecie, czas Seſsyom w rozłączonych Izbach wypłynie; od dezyderyow tego Woiewodztwa, Ziemi lub Powiatu, naſtępnego Seymu decyzye w czaſie przyzwoitym poczynać ſię powinny.

14. Jeżeliby zdarzyć ſię miało, iżby w Izbie Poſelſkiey, jednogłośnie zoſtał Proiekt przyięty, lubo różney większości wotow podany prawem ninieyſzym, a za kommunikacyą Senatowi uczynioną, podobna jednogłośność w Senacie naſtąpiła; Proiekt takowy w Uſtawę zamienionym zoſtanie.

15. Jeżeliby zaś w Senacie taż ſama materya wprowadzona, jednogłośnie przyiętą nie była, dla przyczyn, ktore opponuiący w głoſie ſwoim wyłuſzczyć powinien, i wota żądane byłyby; Izba Poſelſka do wotowania w tymże ſamym czaſie, co i Senat przyſtąpi, dla ściśleyſzego Prawa dopełnienia w wyiaśnieniu wotow; a jaka większość według rodzaiu i gatunku Proiektu wypadnie; ten albo przyiętym, albo odrzuconym zoſtanie.

16. Po poprawie Proiektu przez Deputacyą Seymową, i wezwanych, ile razy, czy to w Izbie Senatorſkiey, czyli też Poſelſkiey, żądane będzie powtorzenie czytania Proiektu poprawionego; Sekretatrz Narodowy i Sey-

Seymowy czytać go będą, dla lepſzego wyrozumienia onego.

17. Po każdey materyi, ktora do decyzyi Seymowey, w jakieykolwiek okoliczności i kiedykolwiek, podług opiſu Prawa właściwie przychodzić będzie, ile razy przez wota decydowane zoſtanie; tedy zawſze po odbytych wotach głośnych, ſekrerne wota, chociażby ich nikt nawet nie żądał, tak w Izbie Senatorſkiey, jako i Poſelſkiey iść powinny, ani od tych wotow ſekretnych Stany uwalniać ſię będą; dla czego ſtanowiemy: iż po odbytych wotach głośnych, to tylko decyzyą Seymową będzie, co przez wota ſekretne uſtanowione zoſtanie; jedna wota ſekretne uſtanowione zoſtanie; jedna tylko materya wieczyſtych podatkow i trwałego kompletu Woyſka, ktore nigdy przez wota ſekretne decydowane nie będą, ale przez wota tylko głośne, każde Prawo, czyli *Uchwałę Seymową*, po uſtanowieniu, zaraz Marſzałek Seymowy, wraz z osobami do Deputacyi Seymowey wyznaczonemi, podpiſać maią w zwykłey Izbie konferencyonalney Seymowey, a Sekretarz Seymowy do Oblaty w Akta, gdzie Seym będzie, naydaley dnia trzeciego podać powinien.

18. Aby Prawo o Miaſtach na teraznieyſzym Seymie, za część Konſtytucyi uſtanowione, miało pewną i niezawodną ſwą exekucyą: przeto ſtanowiemy: iż Mieſzczanie, ktorzyby nie byli jeſzcze Szlachtą, a będą od Miaſt Plenipotentami, ci wſzyſcy Nobilitowani być maią; niemniey, ktory Mieſzczanin kupi całkowite Miaſteczko, lub Wieś, jeże-

jeżeli poda o to prożbę do Stanow Marszałkowi Seymowemu, nobilitowanym bydź ma. Procz tego zaś na każdym Seymie Ordynaryinym trzydzieſtu Mieſzczan ma bydź Nobilitowanych za rekommendacyą Posłow Ziemſkich i Miaſt: Nobilitacya Plenipotentow Mieyſkich tych, ktorzy kupili z Mieſzczan dobra, i osob trzydzieſtu, odmowiona inaczey być nie może przeciwko ſzczegulney ktorey Osobie, tylko trzema częściami wotow, przeciwko czwartey, podobnie uwolnienie *a Scartabellatu* Osob Nobilitowanych, przez takąż ſamą liczbę wotow naſtępować powinno.

XVIII.

O Elekcyi Vice Marſzałka, pewności zaleceń Seymowych Straży postanych, i Prorogacyi Seymu.

1. Po odbytych materyach wyż wyrażonych, dnia oſtatniego przed oſtatnim złączeniem się Izb Senatorſkiey z Poselską, Elekcya Vice-Marſzałka w Izbie Poselſkiey naſtępować ma, a to z Posłow tey Prowincyi, przy ktorey Laſka, i tym ſamym obrządkiem i sposobem, jak jeſt w teraznieyſzym Prawie opisana Elekcya Marſzałka w Artykule IX. Ten Vice-Marſzałek, to wſzyſtko dopełniać będzie powinien, pod odpowiedzią Seymowi, cokolwiek jeſt przepisano w obowiązkach Marſzałka Seymowego, tak co do Seymu, jako i Straży jednak w ten czas tylko, gdy-

gdyby Marſzałek był chory, nieznaydował się, lub umarł; W bytności zaś Marſzałka, Vice-Marſzałek do żadney powinności Marſzałkowi przyzwoitey wdawać się niema.

2. Gdy Prawem teraznieyſzym w Artykule XI. a punkcie 6. warowano jeſt: że Stany Seymuiące wyroki swoie do Straży przesyłać będą, do ich wykonania; przeto dla pewności tychże wyrokow Seymowych ſtanowiemy: iż gdyby Straż odebrawſzy zlecenie od Seymu w przepisanym czasie, tegoż zlecenia nie wypełniła; tedy Marſzałek Seymowy, bądź to pod czas Seymu, bądź w ten czas, gdy Seymu nie będzie, do tey Magiſtratury, do ktorey też zlecenie ściąga się, przesłać go jeſt winien pod odpowiedzią Seymowi: Magiſtratura zaś wypełnić takowe zlecenie będzie powinna pod odpowiedzią w Sądach Seymowych.

3. Gdyby Nam Krolowi, lub Deputacyi Seymowey, albo komu z Seymuiących po upłynionym czasie dla decyzyi dezyderyow Prowincyow, Woiewodztw, Ziem i Powiatow, zdawało się żądać prorogacyi Seymu, dla dokończenia potrzebnych materyi; tedy na taki Proiekt ma iść *Turnus* w Senacie i Izbie Poselſkiey, w takowey proſtey Propozycyi: „ *Czyli Seym ma bydź prorogo-*
„ *wany, lub nie?* „ w materyi tey proſta większość wotow sposobem Prawa wyżey opisanym ſtanowić będzie decyzyą.

4. Na dłużey Seym prorogowany bydź nie ma, jak na dni piętnaście, a gdyby potrzeba

ba wyciągała, znowu do piętaſtuu dni prorogowany bydź może.

XIX.

O oſtatnim złączeniu Izb obydwóch, i o dokończeniu Seymu Ordynaryinego.

1. Jeżeli prorogacya Seymu Ordynaryinego nie będzie uznaną, lub gdyby czas prorogacyi zamierzony upłynął, Izba Poſelſka z Senatem złączyć ſię powinna.

2. Gdy ſię złączą Izby, Marſzałek Seymowy czytać każe nowo-uſtanowione uchwały, takowym porządkiem, jaki jeſt przepiſany do decyzyi onych.

3. Jeżeliby zachodziła od kogożkolwiek z Seymuiących kweſtya, o różnicę wyrazow w uſtawach Seymu uchwalonych, od tych, które czytane będą; konfrontować ie należy z oryginalnemi Uchwałami przez Marſzałka i Oſoby do Deputacyi Seymowey wyznaczone, podpiſanemi.

4. Po oſtatecznym złączeniu Izb, żadnych więcey Proiektow przyimować nie wolno.

5. Po przeczytaniu i ſkonfrontowaniu nowo-zapadłych Uſtaw, gdy ſię okażą zgodne z oryginałami też Uſtawy; Marſzałek Seymowy i Deputacya Seymowa, tak z Senatu, jako i z Izby Poſelſkiey, w obecności Stanow Zgromadzonych one podpiſać natychmiaſt będą obowiązani.

6. Marſzałek Seymowy pożegnawſzy Króla od Stanow, Kanclerz zaś imieniem Królewſkim dawſzy odpowiedź, wezwie wſzyſtkich Seymuiących do ucałowania ręki Królewſkiey.

7. Zakończy ſię Seym dnia czwartego po złączeniu ſię Izb, dziękczynieniem Bogu w Farnym Kościele przez *Te Deum laudamus*.

8. Nazaiutrz po ſkończonym Seymie, Marſzałek wraz z Deputowanemi w Seymowey Deputacyi zaſiadaiącemi, ſtawiwſzy ſię obecnie przed Aktami publicznemi, gdzie ſię Seym odprawiał, Uſtawy podpiſane do Oblaty poda, które do wſzyſtkich Aktów Ziemiańſkich w Exemplarzach wydrukowanych, natychmiaſt przez Kommiſſyą Skarbową rozeſłane bydź powinny. Sekretarz zaś Seymowy, każdemu Seymuiącemu Exemplarz tychże Uſtaw rozda, po wydrukowaniu onych. Exekucya każdego Prawa naſtępować powinna od publikacyi onego, którą oznaczać będzie Oblata w Aktach Ziemiańſkich. Dla czego Kommiſſya Skarbowa pilnować tego powinna, któreby Prawo prędkiey Exekucyi potrzebowało, iżby nie czekaiąc ſkończenia Seymu, takowe Prawo natychmiaſt w exemplarzach drukowanych rozſyłała.

XX.

Co do Seymu zawſze gotowego.

1. W przypadkach Prawem Artykułu III. Nro. 7. określonych, Seym gotowy natychmiaſt zwołany być powinien.

2. Posłowie na Seym Ordynaryiny wybrani, a na Seymikach Relacyinych potwierdzeni, lub nowo-obrani, oraz Senatorowie w ninieyszym porządku do czynności Seymu gotowego przystąpią.

3. Co się tycze pierwszych obrządkow, i Rugow Poselskich, względem Posłow tylko nowo-obranych zachowany będzie ten sam sposob, jaki jest o Seymie Ordynaryinym, w Artykule VIII. przepisany, zaś Posłowie, ktorzy z Seymu Ordynaryinego są zachowani, pod Rugi na Seymie gotowym podpadać nie będą.

4. Co się tycze Elekcyi Marszałka, ta mieysca mieć nie będzie, bo Marszałek aż do przyszłego Seymu Ordynaryinego, Urząd swóy sprawować ma: w przypadku jednak śmierci Marszałka, choroby jego, i nieprzytomności, Vice-Marszałek jego mieysce zastąpi, podług przepisu Prawa w Artykule XVIII.

5. Co się tycze wyznaczenia Sekretarza, i obrania Deputacyi Seymowey, to podług opisu Prawa dla Seymu Ordynaryinego odprawi się.

6. Co się tycze Seymowey czynności, od czasu Izb złączenia, po przywitaniu Krola i odpowiedzi Imieniem Jego przez Kanclerza; zaraz Marszałek przystąpi do czytania Proiektow od Krola i Straży, a to w potrzebach zwołanego Seymu.

7. Wolno będzie każdemu z Seymuiących podawać Proiekta do tychże potrzeb stosowne, a to w przeciągu dni trzech.

8.

8. Co się tycze porządku, ktorym Deputacya Seymowa w podziele Proiektow na materye ma postępować, wyrażenia nad niemi swoich uwag, podawania ich do decyzyi Seymowey, i sposobu decydowania tychże Proiektow w Seymie; ten sam sposob zachowany bydź ma, jaki jest opisany dla Seymow Ordynaryinych, wyiąwszy to, że w czasie Seymu gotowego Izby złączywszy się, aż do zakończenia Seymu, nierozłączone razem Seymować maią.

9. Czas, w ktorym ma zakończyć się Seym zawsze gotowy, zależeć będzie od potrzeb, okoliczności, i zdania Seymuiących prostey większości wotow.

10. Zadne inne wyroki zwołanego gotowego Seymu stanowione być nie mogą, jak tylko w przypadkach wyszczegulnionych, do ktorych zwoływane bydź mogą, a Seym gotowy stanowić ma o tey tylko materyi, do ktorey zwołanym będzie, lub o potrzebie po czasie zwołania przypadley, według opisu Prawa, temuż Seymowi przyzwoitey.

11. A wszystkie wchodzić niemaią *in Volumen* Praw Cywilnych, Kryminalnych i Politycznych, ale pod tytułem: *Uchwał Naywyższey Władzy Seymowey*, do posłuszeństwa, tak Urzędy wszelkie, jako i Obywatelow obowiązywać będą, pokiby ie wola Rzeczypospolitey na następuiącym Seymie Ordynaryinym nie uchyliła.

XXI.

XXI.

O Sessyach Seymowych w ogulności, i dawaniu głosow w szczególności.

1. Sesye Seymowe w Izbie Poselskiey, i w czasie Izb złączonych, trwać powinny od godziny dziesiątey, do godziny trzeciey po południu, czyli od zaczęcia Sessyi godzin pięć, a solwowane na dłużey bydź nie mogą, jak do dnia następnego, wyiąwszy Święto.

2. Gdyby Marszałek Seymowy nie był o godzinie dziesiątey z rana na Sesyi; *primus ex ordine* Poseł, w którey Prowincyi jest Laska, podnosić na ten czas Laskę ma, i obowiązek Marszałka dopełniać, aż do przyiścia Marszałka.

3. Jeżeliby *Turnus* przed godziną trzecią po południu nie był zaczęty; Sesya kończyć się ma, i decyzya potym iuż żadna następować nie będzie. Gdyby zaś *Turnus* przed godziną trzecią zaczął się, kończony zupełnie być powinien.

4. Jeżeli przychodzi Proiekt do decyzyi, głosy dawane dłużey nie będą, tylko naydaley do godziny pierwszey po południu. o którey godzinie, jeżeliby którykolwiek z Seymuiących prosił o *Turnum*, Marszałek Seymowy nieodwłócznie przystąpi do ogłoszenia propozycyi i odbierania wotow *per Turnum*: jednakże i przed godziną wzmiankowaną, na żądanie Osob Seymuiących *Turnus* dany bydź może.

5. Nikt z Seymuiących od wotowania *in Turno* wymawiać się nie ma, zawieszeniem swego zdania, a kto wotować będzie głośno, od sekretnego wotowania oddalać się nie powinien, od czego tylko przypadek słabości uwolnić może.

6. Z kolei tylko każdy wotować powinien, po przeyściu zaś kolei w porządku, iuż wotować nie może, podobnie nie może wotować sekretnie, kto nie był na wotach głośnych, i nie wotował.

7. Nad powyższe obowiązki Marszałka Seymowego, i Narodowych wyżey Prawem opisane, ogulny dozor porządku Seymowych Sesyi w Izbie Senatorskiey do Marszałka pierwszego w porządku w Senacie będącego, a w Izbie Poselskiey do Marszałka Seymowego należy.

8. W złączonych Izbach porządek Sessyi należy wspólnie do Marszałka Seymowego, i Narodowych.

9. Marszałek Seymowy Posłom, a Marszałkowie Narodowi Senatorom, Ministrom i Marszałkowi Seymowemu, głosy rozdawać będą.

10. Gdyby w którey materyi dla sporow, potrzeba było ściśleyszego porozumienia się, wtedy raz jeden w każdey materyi Marszałek Seymowy, za wniesieniem którego z Posłow, naywięcey na godzinę zawiesić będzie mógł czynności Seymowe, w którym czasie wszyscy będą się mogli poufale naradzać i układać, a po tym upłynionym czasie, za uderzeniem Laski i oświadczeniem

Marſzałka, Izba Poselſka do porządku powróci.

11. Nikt bez zabranego głosu *interlokutorie* przymawiać ſię nie może.

12. Jeżeli kilku Poſłow razem głosu żąda, dawane głosy być maią porządkiem Prowincyi.

13. Po ogłoſzoney Propozycyi przez Marſzałka Seymowego w Izbach, żadna oppozycya przeciwko niey, jako przeciwko propozycyi z Prawa wyiętey, mieysca mieć nie może, ale tę propozycyą zaraz Marſzałek Seymowy, jeżeli w Izbach złączonych, oddać ma Marſzałkowi pierwſzemu przy Lasce w Senacie będącemu, a jeżeli w rozłączonych, odeſłać ma temuż Marſzałkowi, i na tę Propozycyą *Turnus* natychmiaſt iść ma.

14. Sposob i porządek wotow ſekretnych do decydowania propozycyow będzie następuiący: Na Stole ſtać będzie naczynie, które przedzielone bydź ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy: z tych jedna połowa pomalowana będzie biało, z napisem *affirmativè*, druga czarno z napisem *negativè*, które napisy oznaczać będą w propozycyi też ſamą decyzyą, jaką ſtanowiły w głośnym wotowaniu. Z przedniey ſtrony naczynia tego u dołu, ma bydź dwoie zamczyſtych drzwiczek, jedne do białey, drugie do czarney połowy, z teyże ſtrony u góry będzie otwor, w którey włożona ręka, rzucić może gałkę do białey, lub czarney połowy ukrycie. Naczynie to, wewnątrz ma bydź ſuknem wybite; gałki do wotowania, będą wſzyſtkie jedney wielkości, kſztałtu i koloru; liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Oſob Seymuiących, tak w Izbach złączonych, jakoteż oſobno w Izbie Senatorſkiey i Izbie Poselſkiey; gdy w Izbach rozłączonych oſobno też Izby wotować będą, takowe naczynie przed zaczęciem wotow ſekretnych, ma bydź pierwey otwarte, i okazane całey Izbie, iż jeſt próżne. Po czym jeżeli *Turnus* idzie w oddzielnych Izbach, w Senacie zamknięte być ma naczynie, przez pierwſzego Marſzałka i przez pierwſzego z Deputacyi Seymowey Senatora, a w Izbie Poselſkiey przez Marſzałka Seymowego i pierwſzego w Deputacyi Seymowey zaſiadaiącego Poſła; jeżeli zaś idzie *Turnus* w Izbach złączonych, naczynie zamknięte być ma przez Marſzałka Seymowego, i pierwſzego Marſzałka w Senacie. W Izbie Senatorſkiey Marſzałek pierwſzy w porządku przy Lasce będący, wzywać będzie głosow po jednemu, i porządkiem Senatorow wotować maiących, a Sekretarz Koronny, lub jego mieysce zaſtępuiący, każdemu przyſtępuiącemu do wotowania gałkę jedną publicznie oddawać będzie, który wrzuci ją w naczynie ſtoiące na Stole; Do podobnego wotowania Poſłowie, bądź w Izbach złączonych, bądź w Izbie Poselſkiey przez Marſzałka Seymowego tym ſamym porządkiem, jak w wotach głośnych, wzywani będą; a Sekretarz Seymowy każdemu Poſłowi przyſtępuiącemu do ſtołu, na którym ſtać będzie naczynie, publicznie gałkę jednę odda, któ-

ry nieodwłócznie wrzuci ją w toż naczynie; Gdy się wotowanie zakończy, jeżeli to było w Izbach rozłączonych, tedy w Senacie Marszałek pierwszy z porządku przy Lasce będący, wraz z Deputowanemi Seymowemi Senatorami, a w Izbie Poselskiey, Marszałek Seymowy, także wraz z Deputowanemi Seymowemi, a jeżeli w Izbach złączonych, tedy Marszałek Seymowy, wraz z pierwszym Marszałkiem w Senacie będącym, i Osobami w Deputacyi Seymowey zasiadaiącemi, tak z Senatu, jako i Posłow, przystąpią do rewizyi naczynia, i przeliczenia gałek, dla wynalezienia z nich wotow w materyi, która decydowana będzie. Gdyby w naczyniu znalazło się więcey gałek nad rozdane, w takowym przypadku cała robota sekretnych wotow jest zła, i powtórzenia potrzebuie.

15. Król ma Prawo raz dać *votum* swoie, drugi raz *paritatem* rozwiązywać osobiście, lub nadesłaniem zdania swego na pismie, a *votum* Króla dane głośne, chociaż *votum* sekretnego dawać nie będzie, jednak w wotach sekretnych liczone być ma.

16. Prawo żadne na tym Ordynaryinym Seymie, na którym ustanowione było, znoszonym być nie może.

17. Cokolwiek powiadziało się o Królu w Seymowych czynnościach, to wszystko ma się rozumieć, gdy Król jest przytomny w mieyscu Seymu odprawuiącego się, gdyby zaś przytomny nie był, Seym podług opisu Prawa odbyty być ma.

O Sey-

XXII.

O Sessyach Prowincyonalnych, i na nich Elekcyach.

1. Sessye Prowincyonalne, na Seymach Ordynaryinych, zbierać się mogą we wszystkie dnie, w każdym czasie wolnym od Sessyi Seymowych; w przypadkach zaś Extra-Ordynaryinych, za obwieszczeniem pierwszego w porządku Senatora, zbierać się będą.

2. Składać się będą Sessye Prowincyonalne z Senatorow i Posłow swoiey *respective* Prowincyi.

3. W czasie każdego Seymu, zaraz na początku onego, każda Prowincya na cały ciąg Seymu do odbywania Sessyow Prowincyonalnych, obierze dla siebie jedno mieysce.

4. Senator pierwszy w porządku, na Sessyi Prowincyonalney znayduiący się, prezydować ma, i ten żądaiącym głosy rozdawać będzie.

5. Każda Prowincya obierze jednego z Posłow do trzymania Protokułu na Sessyach Prowincyonalnych.

6. Będzie szczegulnieyszym obowiązkiem Sessyi Prowincyonalnych. 1. Dla zachowania kompletu dawać *pluralitate* pozwolenie żądaiącym odiazdu z Seymu, a żadna Prowincya nie będzie mogła dać zezwolenia wyiazdu od Seymu Senatorowi, lub Posłowi, tylko w tym umiarkowaniu, aby czwarta część Seymuiących, każdey *distinctim* Pro-

 Win-

wincyi w Seymie zostawała. 2. Odprawiać wszystkie Elekcye do wyboru na Sessyach Prowincyonalnych Prawem oznaczone, które zawsze *semotis Arbitris* odbywać się maią, a w czasie tych Elekcyi żadne głosy zabierane nie będą. 3. Ułatwiać dezyderya Prowincyonalne i Proiekta względem nich układać. 4. Porozumiewać się w materyach przychodzących do decyzyi Seymowych. 5. Kommissarze do wszystkich Kommissyow Narodowych obierani będą na sessyach Prowincyonalnych, osobno do każdey Kommissyi, po odbytym jey Examinie. 6. Na Sessyach Prowincyonalnych wybierani będą z Plenipotentow Miast, do Kommissyi Policyi, Skarbowey, i Assessoryi, i na tychże Sessyach wyznaczeni będą, ktorzy do ktorey Kommissyi i Assessoryi należeć maią.

7. Składaiący Sessye Prowincyonalne Senatorowie i Posłowie, naypierwszą uwagę mieć powinni na kondycye do Elekcyinego Urzędu ubiegaiącym się, Prawem przepisane.

8. Sekretarz Seymowy, do Elekcyi, do Deputacyow Seymowych, do Examinu Straży i Kommissyow, odda Prezyduiącemu Regestr wszystkich Seymuiących, a do innych Elekcyi Regestr Kandydatow podaiących się przez Marszałka Seymowego podpisany, który Regestr Prezyduiący głośno przeczyta, a jeżeliby znaydowali się podani za Kandydatow, ktorzyby nie mieli za sobą kondycyi Prawem przepisanych, z tegoż Regestru za zdaniem Prowincyi jednomyślnym, lub przez wota

wota nawet sekretne, wyłączeni bydź powinni.

9. Każda Elekcya następuiącym odprawi się sposobem: Sekretarz Seymowy tyle Exemplarzow wydrukowanych Regestru Kandydatow do Elekcyi odda Prezyduiącemu, aby wystarczał dla wszystkich Senatorow i Posłow wotować maiących z Prowincyi, Prezyduiący zaś każdemu Senatorowi i Posłowi teyże Prowincyi idącemu do wotowania oddawać będzie jeden Exemplarz Regestru. Powinny stać stoliki zasłonione od widoku, na ktorych wotuiący podkryślać maią Kandydatow; powinien stać na stole wazon, ktory pierwey ma bydź otworzony i publicznie okazany, że jest prożny, a potym zamknięty bydź powinien dwuma kluczami, z ktorych jeden bydź ma u Prezyduiącego, a drugi u pierwszego z porządku Posła Prowincyi. Prezyduiący wzywać będzie porządkiem Senatorow i Posłow do wotowania, a każdy wotuiący na stoliku zasłonionym od widoku, podkreśli na Regestrze tyle Kandydatow, jaka liczba podług Prawa jest potrzebna do obrania Kommissarzow, i tenże Regestr zwinowszy, do wazonu stoiącego na stole, publicznie włoży; po odbytych wotach przez wszystkich Senatorow i Posłow Prowincyi; Prezyduiący za Assessorow do examinowania wotow wezwie z każdego Woiewodztwa pierwszego Posła. Examinatorowie otworzywszy na publicznym widoku naczynie Elekcyine, przeyrzą naypierwey wszystkie Regestra, dostrzegaiąc,

iąc, czy ſą podkreślone w takiey liczbie, jaka Prawem jeſt przepisana; którykolwiek Regeſtr nie miałby takiey liczby podkreślоney, lub znalazłby ſię opisowi Prawa, o każdey w ſzczególności Kommiſſyi, przeciwny, Examinatorowie natychmiaſt deklarować będą takowy Regeſtr za nieważny i odrzucony; potym do przerachowania liczby wotow przyſtąpią, a którzy z Kandydatow będą mieli większość wotow, natychmiaſt ogłoſzonemi do funkcyi, do której wybieranemi będą, zoſtaną — Jlekroć równość wotow, na których Kandydatow znalazłaby ſię; Prezyduiący w porządku rozwiązania *paritatis votorum*, rozda dwie kartki każdemu wotuiącemu, przez jedną rękę pisane, lub drukowane, jedną z napisem słowa: *affirmative*, drugą *negative*, i deklarować będzie publicznie, która kartka którego Kandydata oznacza. Wota tym ſamym porządkiem iść będą, co i pierwey, a każdy z oddanych ſobie dwóch kartek, jednę zwiniętą w wazon wrzuci. Przeliczone takowe wota przez Prezyduiącego i Aſſeſſorow, na którego z Kandydatow ukażą większość, ten za obranego ogłoſzonym zoſtanie. Jeżeliby powtórna równość wotow wypadła, do rozwiązania jey ſposob ten ſam wotowania powtarzanym będzie, póki większość wotow, na którego z Kandydatow nie okaże ſię; Każda zaś Elekcya jednego dnia zakończona bydź powinna, i nigdy wazony z Regeſtrami nierewidowanemi od Seſsyi do Seſſyi zoſtawiane być nie maią. Po zakończoney

czoney Elekcyi, Prezyduiący z Aſſeſſorami Regeſtr obranych podpiſze, i Marſzałkowi Seymowemu dla ogłoſzenia go w Izbach Seymowych odda.

XXIII.

Ubeśpieczenie Prawa o Seymach.

1. *Liberum veto*, Konfederacye wſzelkiego gatunku, i Seymy Konfederackie, jako duchowi nieiyſzey Konſtytucyi przeciwne, Rząd obalaiące, ſpołeczność niſzczące, na zawſze znoſiemy.

2. Porządek Seymow, i wſzelkie ich obrządki tak, jak ſą w teraznieyſzym Prawie w całey rozciągłości przepisane, jedynym odtąd prawidłem Seymowania na zawſze będą, które całe Prawo teraznieyſze o Seymach, za Prawo Konſtytucyine poſtanawiamy, a wſzelkie inne Prawa o porządku Seymowania dawniey uſtanowione, uchylamy.

XXIV.

O wyſtępkach przeciwko Seymowi.

1. Wyſtępek przeciwko Seymowi popełnia, ktokolwiek otacza mieysce Seymowe woyſkiem, milicyą, lub kupą zbroyną, bądź do ſkłonienia, bądź do gwałcenia woli Seymuiących; Herſztowie i dowodzcy takowego gwałtu podpadać będą karze infamii i śmierci.

2.

2. Ktokolwiek tamuie wniyście Senatorowi, czy Posłowi do Izb Ich właściwych, lub w czasie złączenia się Izb do Izby wspólney Senatorskiey; Herfztowie i dowodzcy takowego gwałtu, karze infamij i śmierci podpadać będą.

3. Ktokolwiekby w mieyscu i czasie *Sessyi* Seymowey z bronią ognistą był postrzeżony, albo oręża, choćby bez ranienia i zaboystwa zaczepnie dobył, lub złośliwie uderzył, ten karze infamij i śmierci podpadać ma.

4. Ktokolwiek proponuie związek Seymowy Konfederacki, a tym bardziey w ten wchodzi, na ten się pisze, i Seym arbitralnie odprawia, takowy karze infamij i śmierci podlega.

5. Sprawy tego gatunku, do Sądow Seymowych należą, ze zlecenia Seymu Ordynaryinego, lub zawsze gotowego.

6. Ktoby z Seymuiących bez zezwolenia Prowincyi, od Seymu odieżdżał, a przez to gdyby komplet Seymu był zerwany, w Sądach Seymowych odpowiadać ma.

Rozkład czasu Seymowego:

Powitanie	dzień	1.
Rugi	dni	3.
Obranie Marszałka	dzień	1.
Złączenie Izb	dzień	1.
Elekcya Sędziow Seymowych	dzień	1.
Na czytanie Proiektow	dni	14.
Na czynienie Relacyi	dni	18.
Na materye Prawodawcze	dni	8.
Na Uchwały Seymowe	dni	12.
Na *Desideria* Woiewództw	dni	6.
Na Elekcyą Vice-Marszałka	dzień	1.
Kończenie Seymu i czytanie Konstytucyi	d.	4.
Liczba dni Seymowych wynosi		70.

S E Y M

KONSTYTUCYINY

EXTRA-ORDYNARYINY.

I.

O mieyscu dla Seymow Konstytucyinych przeznaczonym.

Seym Konstytucyiny Extraordynaryiny odprawiać się będzie w Mieście Warszawie, wyiowszy przypadki wyrażone w Prawie o Seymach Ordynaryinych, pod Artykułem I. w Punkcie 2. i 3.

II.

1. Seym Konstytucyiny zwoływany być ma co 25. lat.

2. Pierwſzy Seym takowy odprawiać ſię będzie w czaſie Seymu Ordynaryinego, jaki z Prawa przypada, to jeſt: w Roku 1816. dnia 1. Mieſiąca Pazdziernika.

3. Co ſię tyczy ſpoſobu i pewności zwołania Seymu tego Konſtytucyinego, wſzyſtko to jemu ſłuży, co jeſt powiedziano w Prawie o Seymach Ordynaryinych pod Artykułem II. w punkcie 2. i 3.

4. Seym Konſtytucyiny kończyć ſię powinien koniecznie na trzy Mieſiące przed naſtępuiącym zwyczaynym Seymem Ordynaryinym.

III.

Początkowe czynności i obrządki Seymu Konſtytucyinego.

Seymowi Konſtytucyinemu ſłużą naſtępuiące Artykuły, w Prawie o Seymach Ordynaryinych zawarte, to jeſt: Artykuł IV. O Oſobach Seym ſkładaiących; V. O obowiązku znaydowania ſię na Seymie, Senatorow, Miniſtrow i Poſłow; VI. O beſpieczeńſtwie Oſob Seym ſkładaiących; VII. O czynieniu zarzutow Senatorom, Miniſtrom i Poſłom; VIII. O otwarciu Seymu i o Rugach; IX. Co do obrania Marſzałka, i dalſzych czynow Seymowych, aż do Izb złączenia; X. Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Seymie Ordynaryinym zwyczaynie potrzebnych; XI. Co do czynow Seymowych po złączeniu Izb, aż do rozłączenia; XII. O Elekcyi Sędziow Seymowych w złączonych Izbach.

IV.

IV.

O wprowadzaniu Proiektow na Seym.

1. Po Elekcyi Sędziow Seymowych, dnia naſtępnego zaczynać ſię powinno czytanie Proiektow do Prawodawſtwa, z Propozycyi od Tronu na Seymiki podanych, to jeſt: 1. Czytanie Proiektow do Praw Politycznych Konſtytucyinych. 2. Czytanie Proiektow do Praw Politycznych porządkowych.

2. Ile razy ktorykolwiek z Poſłow poda Proiekt jaki, takowy natychmiaſt czytany bydź powinien.

3. Seymowi Konſtytucyinemu ſłużą punkta 3. 4. i 5. zawarte pod Artykułem XIII. Prawa o Seymach Ordynaryinych.

V.

O Relacyach, ktore Deputowani do Examinu Straży i Kommiſſyow wyznaczeni, na Seymie czynić będą.

Artykuł XIV. Prawa o Seymach Ordynaryinych, ſłuży cały Seymowi Konſtytucyinemu.

VI.

O obowiązkach Deputacyi do Konſtytucyi.

1. Ponieważ iſtotnym i głownym obiektem Seymu Konſtytucyinego, jeſt rewizya i poprawa Konſtytucyi; przeto obowiązkiem bę-

będzie Deputacyi Konstytucyiney, wszystkie podane na Seymie Proiekta, już od Króla i Straży, już od Seymuiących Posłow dzielić. 1. Na Proiekta do Praw politycznych Konstytucyinych, w rzędzie których, wszystkie te Proiekta mieścić ma które ściągaią się do Praw zawartych w Prawie, pod tytułem: *Ustawa Rządowa.* 2. Na Proiekta do Praw politycznych porządkowych, w rzędzie których mieścić ma Proiekta ściągaiące się do szczegulnych Opisow i porządku postępowania władz Rządowych.

2. Deputacyi Konstytucyiney szczegulną powinnością będzie pilnować, ażeby żaden Proiekt nic takiego w sobie niezawierał, coby naruszało Prawa niewzruszone, lub *Pacta Conventa.*

3. Jeżeli rzecz Proiektu podanego, naruszałaby Prawo niewzruszone, lub *Pacta Conventa;* taż Deputacya podaiącemu wystawi potrzebę, albo cofnienia zupełnego Proiektu, albo odmiany onego; jeżeliby zaś podaiący Proiekt, nie dał się przekonać uwagami przełożonemi; Deputacya Konstytucyina Proiekt ten pod gatunkiem, do którego nayznaczniey zmierza, podług powyższego opisu umieści; a w opinij przyłączoney uwagi przyda. 1. Jeżeli rzecz Proiektu nie jest przeciwna *Prawom niewzruszonym,* lub *Paktom Konwentom?* 2. Proiekt czy niezawiera w sobie wiele różnych matery, i czy jest w wyrazach czystych i nieoboiętnych podany?

4. Przepisy dla Deputacyi Seymowey, w Prawie o Seymach Ordynaryinych, pod Artyku-

tykułem XV. w punktach 10. 11. 13. 14. umieszczone, służą równie i Deputacyi Konstytucyiney na Seymie Konstytucyinym.

VII.

Co do czynow Seymowych w rozłączonych Izbach i o decyzyi Proiektow.

1. Seymowi Konstytucyinemu służą, Punkt 1. 2. 3. 4. 5. w Artykule XVI. Prawa o Seymach Ordynaryinych.

2. Zaczynać się nayprzód będzie decyzya Proiektow do Praw politycznych Konstytucyinych, a po tych ukończonych, przystąpi Izba Poselska do decyzyi Proiektow do Praw Politycznych porządkowych.

3. Na Seymie Konstytucyinym wszystkie Proiekta, gdyby jednomyślności nie było, decydowane będą prostą większością wotow; nayprzód głośnych, po wotach zaś głośnych, sekretne koniecznie iść powinny, choćby żaden z Posłow onych nie żądał, i dla tego w propozycyi *ad Turnum* podaney same sekretne *wota* stanowić będą.

4. Po przeczytaniu Proiektu i opinij Deputacyi Konstytucyiney, Marszałek Seymowy zapyta się Izby o zgodę na cały Proiekt.

5. Za oppozycyą, chociażby jednego Posła, Marszałek przystąpi zaraz *ad Turnum* na Propozycyą taką: „ *Czyli Proiekt przeczytany, ma bydź w całości przyiętym, albo poprawionym?*

6. Jeżeliby który z Posłow sprzeciwiał się

się całemu Proiektowi i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać Propozycyą taką: „ *Czyli Proiekt ma bydź odrzuconym, albo poprawionym?* Między taką Propozycyą i od Laski podaną, póydzie nayprzód *Turnus*, na takie zapytanie: *Jaka z Propozycyow przyięta być ma?* a ten słowami tylko *affirmative*, albo *negative* odbywać się powinien.

7. Jeżeli większością utrzyma się propozycya do oddalenia Proiektu zmierzaiąca, Proiekt taki już drugi raz na tym Seymie podniesionym nie będzie.

8. Jeżeli zaś od Laski podana Propozycya utrzymaną zostanie; wtedy Izba przystąpi *ad Turnum* na tęż Propozycyą, decyduiąc przyięcie Proiektu całkiem, albo poprawę onego.

9. Gdy Proiekt do poprawy odesłanym zostanie; Marszałek Seymowy rozdawać będzie głosy Posłom tego żądaiącym z kolei Prowincyi, do samey tylko jedynie materyi toczącey się, dla wyświecenia oney; a Posłowie żądaiący poprawy Proiektu, przeszlą wcześnie uwagi swoie na piśmie do Deputacyi Konstytucyiney.

10. Odesłanie Proiektu do Deputacyi, końcem poprawy zatrzymywać Izby nie będzie, od wprowadzenia z porządku i decydowania innych następuiących Proiektow.

11. Przyniesiony nazad do Izby Proiekt już poprawny, może przerwać materyą rozpoczętą i powtórnie decydowany będzie, w przypadku nieiednomyślności, na taką pro-

pozy-

pozycyą: „ *Czyli Proiekt przeczytany ma* „ *bydź w całości przyiętym, czyli jeszcze do* „ *poprawy odesłanym?* „

12. Każde pomienione Prawo polityczne Konstytucyine, lub polityczne porządkowe, po przeyściu formalnym w Izbie Poselskiey do Senatu natychmiast przesłane bydź powinno.

13. Po przeczytaniu żądanego Prawa od Izby Poselskiey w Senacie, Król zdanie swoie otworzy, a Marszałek przy Lasce Senatu będący, zapyta o zdanie Senatu; jeżeli nie będzie w Senacie jednomyślności, na żądane Prawo przez Izbę *P*oselską, *Turnus* iść ma na taką Propozycyą: „ *Czyli Prawo żądane ma bydź zwrócone do powtórney Izby* „ *Poselskiey decyzyi? czyliteż ma zaraz* „ *brać moc Prawa zapadłego?* „

14. Senat decydować będzie, takąż samą większością wotow i tymże sposobem, jaki jest dla Izby *P*oselskiey przepisany, w punkcie 3. tegoż Artykułu, z dodatkiem, że od dnia, którego z Izby Poselskiey przysłane będzie *P*rawo żądane do Senatu, naydaley na następney Sessyi Senat decydować powinien przyięcie onego, albo zwrócenie do powtórney decyzyi.

15. Ile razy *P*rawo od Izby *P*oselskiey żądane, w Senacie jednomyślnością, lub przepisaną większością wotow przyięte będzie, na ten czas to *P*rawo żądane mieć iuż będzie moc *P*rawa zapadłego; kiedy zaś Senat udecyduie zwrócenie żądanego *P*rawa, do powtórney Izby *P*oselskiey decyzyi; na ten czas

wi-

winien będzie Senat zaraz przesłać na Piśmie do Marszałka Seymowego uwagi swoie nad tym żądanym Prawem, z przełożeniem Rady, w czymby one odmienić, lub poprawić należało; a Izba Poselska na trzeciey Sessyi od czasu takowey rezolucyi Senatu, zastanawiaiąc toczącą się w tym czasie materyą w Izbie, przystąpi do powtórney tegoż żądanego Prawa decyzyi, jednomyślnością, lub przepisaną większością wotow; i takowa powtórna decyzya Izby Poselskiey już pod rozpoznanie Senatu podpadać niema; lecz moc Prawa zapadłego mieć będzie.

16. Wciągu czasu przesłania z Izby Poselskiey żądanego Prawa do Senatu i powtórney onego decyzyi, jeżliby to z Prawa wypadło; Izba Poselska zatrudniać się może decyzyą następnych Proiektow.

17. Każde Prawo po ustanowieniu, zaraz Marszałek Seymowy, wraz z Osobami do Deputacyi Konstytucyiney wyznaczonemi, podpisać maią, w zwykłey Izbie konferencyonalney Seymowey, a Sekretarz Seymowy do Oblaty w Akta, gdzie Seym będzie, naydaley dnia trzeciego podać powinien.

VIII.

O Sessyach Seymowych w ogulności i dawaniu głosow w szczegulności.

Cały Artykuł XXI. w Prawie o Seymach Ordynaryinych, co do Sessyow Seymowych w ogulności, i dawania głosow w szczegulności, służy Seymowi Konstytucyinemu; z tą jedną w punkcie 13. tegoż Rozdziału różnicą, że propozycya *ad Turnum* do Prawa w Izbie Poselskiey podana, nie będzie od Marszałka Seymowego posyłana do Senatu.

IX.

Dokończenie Seymu.

Dalsze czynności i obrządki Seymu Konstytucyinego odbywać się maią, podług przyiętych szczegulnych opisow Prawa o Seymach, na tymże Seymie Konstytucyinym.

Punkta służące wszystkim Seymom, tak Konstytucyinym, jak Ordynaryinemu i gotowemu.

1. Jle razy Marszałek Seymowy zapytywać się będzie o zgodę Izby na Proiekt jaki, lub ustne zalecenie, zgadzaiący się Seymuiący w milczeniu zachowaią się; przeciwni zaś Proiektowi, lub zaleceniu, oppozycyą swoią w głosie oświadczą.

2. Marszałek Seymowy wyznaczy jednego z Kancellaryi Seymowey do trzymania Protokułu Seymowego, w którym wszystkie każdey Sessyi Seymowey czynności, i rezolucye zapisane być maią, co ma służyć tylko do ułożenia porządnego Dyaryuszu Seymowego. Tak wyznaczona Osoba wykona Przysięgę przed Marszałkiem, na wier-

wierne utrzymywanie *Protokułu*; Ten Protokuł Marszałek Seymowy z Sekretarzem podpisywać będą po każdey Sessyi Seymowey.

SĄDY SEYMOWE

I.

Co do składu Sądow Seymowych.

SĄD Seymowy składać się będzie z Osob trzydziestu sześciu, to jest: z Senatu 12stu w Kommissyach Rządowych zasiadać nie mogących, a z Posłow dwudziestu czterech, ktorzy w rowney liczbie z każdey Prowincyi, wybierani będą, co 2 lata, sposobem w Prawie o Seymach przepisanym.

Komplet zaś naymniey z Osob 15. składać się ma, a na tych Sądach *Primus ex Ordine* przytomny, prezydować będzie z tey Prowincyi, przy ktorey jest Laska Seymowa.

II.

Gdyby zaś przeciwko ktoremu Sędziemu przez losy wybranemu, przyszła sprawa przed Sąd Seymowy, na ten czas ow Sędzia zasiadać nie ma; rownie jako i w przypadku zadanego, a przez Sąd uznanego wspolnictwa: oraz gdyby obwiniona w Sądzie Seymowym Osoba, Excypowała przy gruntownych dowodach Sędziego, przeto: iż jest jey nieprzyiacielem, lub że ma z nią proceder prawny, że po niey spodziewa się Sukcessyi, czyli słowem: że ma intereś w jey pognębieniu i zgubie.

III.

We wszystkich zaś przypadkach, gdyby w potrzebie nie było przepisanego 15stu Osob kompletu, sam Sąd Seymowy w liczbie przynaymniey dwunastu Osob zebrany, przez losy wybrać może Osoby z Dygnitarzow, czyli Urzędnikow Koronnych i W. X. Litt: na mieysce jedynie nie przytomnych, a do kompletu potrzebnych Sędziow. Gdyby zaś wspomniony środek, potrzebnemu kompletowi skutecznie nie zaradzał, z przyczyny znaczney liczby Sędziow, przez obwinionego od sądzenia excypowanych; na ow czas Seym, nowych Sędziow trzydziestu sześciu przez losy wybrać ma; Ktorzy w ten czas tylko będą mieli Prawo i powinność zasiadania na Sądach, gdy potrzeba kompletu wymagać będzie, i przeciwko nim żadna excepcya mieysca mieć nie będzie.

IV.

Po obraniu i nieodwłocznym przysięgi wykonaniu, Sędziowie Seymowi w przeciągu dni dwunastu, Juryzdykcyą swą ufunda-

duią, Ordynacyą *Sądow* swoich, co do dni i godzin, jako i innych porządkowych szczegułow Prawem nie obiętych, ułożą, jednego z grona swego do trzymania sentencyonarza, jednomyślnością, lub większością kresek sekretnych, obiorą; Kancellaryą Sądową urządzą, i zaraz nieodstępnie sprawy, jeżeli się jakie znaydą, sądzić będą jednę po drugiey, wedle porządku wpisow uczynionych, stosownie do kolei Spraw przez Seym odesłanych, aż do zupełnego wszystkich spraw zakończenia. Pisarzem w Sądach Seymowych będzie Pisarz Ziemski mieyscowy.

V.

A ktoryby z Sędziow Seymowych w jakieykolwiek Sądow Seymowych potrzebie na czas Listem od Prezyduiącego w *Sądach* Seymowych zasiadaiącego ostrzeżony, niezjechał, lub ziechawszy, komplet zrywał, lub z mieysca Sądu bez zezwolenia onegoż oddalał się., takowy w tymże Sądzie Seymowym przekonany, karze *carentiæ activitatis* na lat dwa podpadać będzie. Od tego rygoru Prawa Sędziow Seymowych prawdziwa tylko choroba, lub Fizyczne niepodobieństwo znaydowania się na mieyscu Sądow, uwalniać będzie, co przysięgą potwierdzone być powinno.

VI.

Do składu Sądow Seymowych należą Referendarze Narodowi, ktorych obowiązkiem bę-

dzie, treść wszystkich wniosków, dowodow i odwodow, od stron czynionych Sądowi Seymowemu; na ustępie wiernie i dokładnie przekładać, oraz wypadaiące z treści rzeczy konkluzye, czyli propozycye do decyzyi Sądowey na Pismie *consultive* podawać.

VII.

Co do Spraw Sądom Seymowym należących.

Do Sądow Seymowych należą wszelkie sprawy, w ktorych idzie o poznanie i ukaranie popełnionych wystepkow publicznych, ktorych są dwa gatunki, to jest: *jedne* są przeciwko Narodowi, *drugie* przeciwko nayważszemu Rzpltey Rządowi.

Wystepki przeciwko Narodowi, to jest te: ktore gwałcą publiczne Narodu bespieczeństwo, lub przynoszą pospolitą całemu Narodowi szkodę, są troiakiego rodzaiu, to jest: 1*mo*: Wystepki gwałtu publicznego. 2*do*: Zdrady publiczney. 3*tio*: Szkody publiczney.

VIII.

Wystepki publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia. 1*mo*: Ktokolwiek pobudza pospolstwo we wsiach, lub Miastach do buntu, do zbroynego kupienia się, do publicznego i wewnętrznego niepokoiu. 2*do*: Ktokolwiek buntuie Woysko, czyli namawia, i jakiemikolwiek sposobami nakłania Woy-

Woyſko Rzeczypoſpolitey do nie ſłuchania Kommendy Woyſkowey Ordynansow, a tym bardziey rozkazow Naywyżſzey Władzy Stanow Rzeczypoſpolitey Seymuiących. 3*tio*: Ktokolwick pobudza do buntu i zbroynego związku, pod jakimkolwiek nazwiſkiem; Herſztowie i dowodzcy buntu poſpólſtwa, buntu Woyſka, i buntu Szlachty, podpadać będą karze śmierci i wieczney infamii, która tak w tym, jak w każdym innym przypadku naymniey rozciągać ſię nie ma do niewinnych Oſob, jakimkolwiek krwi i Towarzyſtwa związkiem złączonych z winowaycą. Pomocnicy zaś i wykonywacze mniey winni, infamią, albo wiecznym, lub doczesnym więzieniem, albo wieżą górną, lub dolną, albo odſądzeniem od Urzędow, lub *ab omni activitate*, lub od maiątku (który w takowym przypadku ma ſpadać na prawych Sukceſſorow) karani bydź maią, wedle okoliczności więkſzey, lub mnieyſzey winy. Herſztowie, Dowodzcy, celnieyſi pomocnicy i wykonywacze, zawſze do Sądow Seymowych należeć, i ſurowſzym karom podlegać maią; proſci zaś buntownicy maią bydź odsyłani do Sądow zwyczaynych, i karani ſtosownie do wielkości popełnionego wyſtępku. Prócz tego, każdy buntownik za popełnione w czaſie buntu zabóyſtwo, karze śmierci podlegać, a przez ſiebie, lub przez ſwoich wykonywaczow poczynione komukolwiek krzywdy i ſzkody, maiątkiem własnym nadgradzać powinien; ſłowem: wſzelkie przeſtępſtwa popełnione w czaſie buntu, ſądzone, i w miarę przewinienia ukarane być maią, w każdym Sądzie rodzaiowi ſprawy przyzwoitym. 4*to*: Wyſtępek publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia, ktokolwiek wprowadza obce Woyſko do Kraiu Rzeczypoſpolitey; i taki karze infamii i śmierci podpadać będzie. 5*to*: Ktokolwiekby w czaſie Woyny zaczętey przeciwko Rzeczypoſpolitey, wſzedł w ſłużbę nieprzyiacielſkiego Woyſka; ten podpada karze infamii i wiecznego wygnania z Kraiu Rzeczypoſpolitey. 6*to*: Gdyby kto z dobraną kupą zbroyną po wſiach, Miaſtach, Komorach, gwałtem wybierał dochody Rzeczypoſpolitey, lub one całkiem gwałtownie zabierał, ten karze wiecznego więzienia podlegać będzie: a ſzkoda Skarbowi publicznemu, lub Obywatelom uczyniona, ma bydź wedwóynasob nadgrodzona z maiątku winowaycy. Reſzta zaś tegoż maiątku [tak jak w każdym podobnym przypadku] ma ſię doſtać w całości prawym Sukceſſorom: ma być jednak wyznaczona cząſtka dochodu na ſubſyſtencyą więźnia.

IX.

Wyſtępek zdrady publiczney przeciwko Narodowi popełnia. 1*mo:* Ktokolwiekby uknował ſpisek na wzniecenie buntu poſpólſtwa, buntu Woyſka, lub buntu Szlachty, i jakiegokolwiek zbroynego związku Prawem zakazanego. Jako zaś przez ſpisek rozumiec ſię zawſze ma: *Zmowa podpisem, lub przy-*

przysięgą uczyniona, na popełnienie szkodliwego Narodowi wyflępku Prawem zakazanego; tak cokolwiek Obywatel wolnego Narodu mówi, pisze, drukuie, czyni, lub czynić zamierza, sposobem w Prawie opisanym, lub sposobem, którego Prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu; i tym podobne, nigdy podciągane nie będzie. *2do:* Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i nie podległego Rzeczypospolitey Rządu, to jest: *1mo:* Na zniesienie Seymikow i Seymow. *2do*: Na wyięcie Woyska z pod władzy Naywyższey Stanow Rzeczypospolitey Seymuiących. *3tio:* Na oddanie jedney jakiey Osobie, lub oddzielnemu od Seymu Ciału, wszystkich naywyższych władz i Praw Rzeczypospolitey; ten popełnia występek zdrady publiczney przeciwko Narodowi. Hersztowie i dowodzcy wspomnionych spisków, jawnemi dowodami przekonani karze infamii i śmierci podpadać maią. Wspólnicy zaś podług stopnia winy mnieyszym karom, w Artykule VIII. wyrażonym, podlegać będą. *3tio*: Ktokolwiekby wchodził w zmowę z obcemi Narodami, końcem w powyższych Punktach wyrażonym, jako zdrayca Narodu, infamią i śmiercią karany być ma. *4to*: Ktoby poddał zmównie Fortecę, Zamek, jakąkolwiek Possessyą Rzeczypospolitey, lub jaką część jey Woyska obcemu Narodowi, jako zdrayca Narodu karze infamii i śmierci podpadać będzie. *5to*: Każdy Obywatel przekonany o Pensyę braną od jakiego Dworu Zagranicznego,

bez wiadomości Rządu Rzeczypospolitey; od wszelkich Urzędow, & *ab omni activitate*, jako zdrayca Narodu, na zawsze ma być odsądzony. *6to:* Ktoby zdradliwie obcemu Narodowi wydawał sekreta, i taiemnice Rzeczypospolitey; w miarę ważności sekretu i wielkości winy, karany bydź ma infamią, lub innemi przyzwoitemi karami. *7mo*: Przekonany o korrupcyą, czyli przekupstwo, Senator, Minister, Poseł na Seym, Marszałek, i Vice Marszałek Seymowy, Minister u Dworu Zagranicznego, i którykolwiek Sędzia zasiadaiący w Sądach *Ultimae Instantiae*, jako zdradzaiący w swym Urzędowaniu powszechność Narodową: odsądzeniem na zawsze od wszelkich Urzędow ma być ukarany. *8vo:* Przedawanie ludzi za Granicę, lub rekrutowanie ludzi w Kraiu Rzeczypospolitey dla Woyska Zagranicznego, jako zdrada Narodu, ma być ukarana wiecznym, lub doczesnym z Kraju wygnaniem, lub utratą maiątku, lub więzieniem wiecznym, albo doczesnym, w miarę przewinienia, i onego okoliczności. Gwałtowne zaś rekrutowanie ludzi dla Woyska Zagranicznego, będąc nietylko zdradą, lecz i gwałtem publicznym; surowiey ma być ukarane; w miarę popełnionych gwałtow. *9no*. Utrzymywanie Milicyi Nadworney, lub Kozakow nad przepis Prawa, karane bydź ma siedzeniem wieży dolney 12. tygodni. Zmyślanie lub fałszowanie Praw, Uniwersałow, lub jakichkolwiek Pism całego Narodu tyczących się, pod Imieniem Seymu, lub Kró-

Króla, jako zdrada Narodu karane będzie wiecznym z Kraiu wygnaniem, lub wiecznym więzieniem, a nawet infamią, wedle okoliczności zbrodni.

X.

Wyſtępki ſzkody Publiczney, maią należeć do Sądow Kommiſſyi Skarbowey podług jey opisu.

Co ſię zaś tycze publicznych przeciwko Narodowi wyſtępkow, ktore popełnione być mogą od Straży Narodowey, od Naywyżſzey Rzeczypoſpolitey i Kommiſſyi, te wſzyſtkie wyſtępki w oſobnych *reſpective* Rozdziałach, dokładnie znayduią ſię opisane.

XI.

Wyſtępki przeciwko Rzeczypoſpolitey Rządowi, ſą gwałt i zdrada przeciwko Maieſtatowi, czyli Krolowi, przeciwko Seymom i Seymikom.

1mo: Ktokolwiekby ſię targnął na życie Krola; infamią i śmiercią ma być ſkarany. *2do:* Ktokolwiekby ſię targnął gwałtownie na Oſobę Krola, ktokolwiekby ſię porwał do broni na Krola, śmierci podlegać ma. *3tio:* Ktokolwiekby z kupą zbroyną Mieſzkanie Krolewſkie naſzedł, lub naiechał, i w nim jakikolwiek gwałt uczynił, śmiercią karany bydź ma. *4to:* Gwałtowne na jakimkolwiek mieyscu zatrzymanie, gwałtowne porwanie, lub gwałtowne dokądkolwiek uwiezienie Oſoby Krola; śmiercią karane będzie. *5to:* Ktoby wzniecał bunt w Poſpolſtwie, lub w Woyſku, ktoby podniecał Szlachtę do buntu, lub związku zbroynego, końcem ztrącenia z Tronu Panuiącego Krola, takowy herſzt i dowodzca śmiercią karany będzie; Inni zaś mniey winni wſpolnicy, wygnaniem, lub więzieniem, lub tym podobnemi karami, podług okoliczności i wielkości zbrodni ukarani będą. Herſztowie uknowanego, chociaż nie wykonanego ſpiſku; na popełnienie ktoregokolwiek z pięciu dopiero wymienionych przeciwko Maieſtatowi wyſtępkow, jako zdraycy Rzeczypoſpolitey Rządu, zawſze infamią, a wedle okoliczności i wielkości zbrodni, albo śmiercią, albo więzieniem, albo wygnaniem, albo utratą maiątku, lub Urzędow, karani będą. Mniey zaś winni pomocnicy i wſpolnicy, nie śmiercią, lecz innemi wzmiankowanemi karami, w miarę popełnioney zbrodni ukarani być maią.

Wyſtępki przeciwko Seymowi dokładnie ſą opisane w Rozdziale o Seymach.

Wyſtępki przeciwko Seymikom znayduią ſię dokładnie opisane w Rozdziale o Seymikach.

Wyſtępki gwałcące beśpieczeńſtwo Sądow Seymowych, wedle opisu beśpieczeńſtwa Sądow Trybunału Gł: w tymże Sądzie Seymowym ſądzone, i ukarane zoſtaną. Lecz inne jakiekolwiek wyſtępki, chociaż pod bokiem Sądow Seymowych popełnione; do zwyczaynych wedle Prawa Sądow należeć będą.

XII.

XII.

Co do Porządku Prawnego Sądow Seymowych, wedle którego Sędziowie i strony postępować maią.

Kiedy w przypadkach Prawem oznaczonych, Izba Seymowa zleci Instygatorom Narodowym ścigać kogo w Sądach Seymowych o występek popełniony przeciwko Narodowi, lub naywyższemu jego Rządowi, lub kiedy Izba Seymowa, któremukolwiek Obywatelowi, czyli to z powodu własney krzywdy, czyli z powodu czystey o dobro publiczne gorliwości, chcącemu być Delatorem, i nim być wedle Prawa mogącemu, dozwoli kogo pociągać do Sądow Seymowych o występek publiczny, wedle Prawa do tychże Sądow Seymowych należący, na ów czas Instygatorow Narodowych będzie powinnością, aby od nich podpisany Pozew Osobie, [o którey jest mowa] był oddany w przeciągu dni trzech, jeśli ta Osoba znayduie się w mieyscu Sądow, a w przeciągu naydaley Niedziel czterech, jeżeli Osoba zapozywać się maiąca, nie w mieyscu Sądow, lecz na innym jakim mieyscu znayduie się.

Pozew do Sądow Seymowych z Pieczęcią Kancellaryi Koronney i W. X. Litew: przez Woźnego przy obecności dwuch Szlachty osiadłych, albo oblicznie w ręce pozwanego, w mieyscu mieszkania jego ma być dany, albo przynaymniey w mieyscu mieszkania pozwanego położony, a potym zeznany w Xięgach Sądu właściwego owemu mieyscu, na ktorym Pozew był oddany, lub położony.

Pozew zawsze ma być pisany Językiem Polskim, a w słowach prostych, jasnych i krótkich, wyrażać ma dokładnie rzecz, o którą idzie, to jest: kto? kogo? o jaki występek? na wskazanie jakiey kary? wedle którego Prawa? i na jaki Termin? pozywa do Sądow.

XIII

Nie tylko Szlachcic, lecz ktokolwiek dostateczną za sobą stawi porękę, od więzienia lub aresztu, przed Dekretem Sądow Seymowych, wolny być powinien. Wyiąwszy nadzwyczayne buntu, lub spisku przypadki, w którychby Seym dla ocalenia Narodu, od widocznego niebespieczeństwa osądził potrzebę więzienia, lub aresztu obwinionych osob. Wszakże jako więzienie obwinionych przed Dekretem Sądowym nie jest karą, lecz środkiem sprawiedliwości, tak, aby takowi więzniowie żadney niedoznawali niepotrzebney przykrości i niewygody, szczegulną mieć będą baczność ci, do których wedle Prawa więzienia i więźniowie należą.

Delator w Sądach Seymowych, jako wedle Prawa, *pœna talionis* karany być powinien, w przypadku niedowiedzenia zadanego występku, tak, jeżeli sam nie jest w stanie dostateczney odpowiedzi, lub jeśli dostateczney nie okazuie poręki, więzionym i strzeżonym być

być ma, aż do ogłoszenia Dekretu Sądowego, w którym, albo niewinność jego uznana, albo płochość, lub złośliwość Delacyi ukarana zostanie *pœna talionis*: przez którą odtąd rozumieć się ma taż sama na Delatora kara, któreyby wedle *Prawa* podlegał Obwiniony, gdyby onemu Delator rzeczy, którą zadaie, Sądownie dowiodł.

XIV.

Jako każdemu Aktorowi w swoiey sprawie stawać i mówić przed Sądem *Seymowym* nie zabrania się, tak wolno będzie każdemu uprosić kogo zechce do stawania w swey sprawie przed *Sądem* Seymowym. Jeżeliby zaś który z Obwinionych żądał, a nie mógł dostać obrońcę lub Patronow, na ów czas sam Sąd Seymowy wyznaczy ku pomocy i obronie Obwinionego dwoch Patronow, z poczciwości i biegłości w *Prawie* znanych, a od Obwinionego nie excypowanych.

XV.

Gdyby zapozwana do Sądow *Seymowych* strona, z przyczyny prawdziwey choroby, lub innego Fizycznego niepodobieństwa, na termin w *Sądzie* stanąć nie mogła; Sąd *Seymowy* zważywszy sprawiedliwość przyczyn, wedle składu okoliczności, wyznaczy ostateczny termin, na który, chociażby którakolwiek nie stanęła strona, sprawa zaocznie nawet sądzona bydź ma, i Dekret *Sądowy* niewzruszoną moc i wykonanie mieć będzie.

XVI.

XVI.

Od przywołania sprawy, aż do ostatniego jey końca, czyli ogłoszenia Dekretu, całe postępowanie *Sądu Seymowego*, będzie zawsze jawne i publiczne: Wszystko, co tylko do *Sądow Seymowych*, w całym ciągu jakieykolwiek sprawy należeć może, mówić i pisać się ma językiem Narodowym, i tego wszystkiego publikowania, i drukowania zupełna zostawuie się wolność. Arbitrom, którzy w milczeniu, i powinnym dla Sądu uszanowaniu zachować się maią, przytomność na wszystkich *Sessyach Sądowych*, nigdy tamowana nie będzie, oprócz Inkwizycyi i Namowy, o których niżey.

XVII.

Sędzia Seymowy, który pierwszy z porządku, Prezydować będzie, mieysce w *Sądzie* naypierwsze zasiadać, głosy rozdawać, *Sessye* za porozumieniem się z Kollegami solwować, z ustępu przywoływać, i *paritatem votorum* rezolwować ma.

XVIII.

Kiedykolwiek podana wprzód *consultive* od Referendarzow konkluzya, czyli propozycya do wotowania, jednomyślnością lub większością głosow przyięta nie będzie: na ów czas każdemu zasiadaiącemu *Sędziemu* Propozycye do wotowania formować, i podawać wolno: które jeżeli jednomyślnością przyięte nie będą, dwókrotnemi głosno, a

trze-

trzeci raz sekretnemi koniecznie wotami decydowane zostaną. Referendarz po ogłoszeniu *pluralitatis votorum*: regestr wotow głośnych, trzymaiącemu pióro, *ad Acta* oddawać powinien.

XIX.

Każda Rezolucya Sądu, jednomyślnością lub większością wotow zapadła, natychmiast pod dniem swoim, w Sentencyonarz zapisana, i zaraz przed zakończeniem Sessyi Sądowey, od Prezyduiącego, i dwóch Sędziow po jednemu z innych dwóch Prowincyi podpisana być ma.

Prócz tego ma bydź porządnie utrzymywany Protokuł Sądowy, w którym każda Sessya Sądowa pod dniem swoim, i wszelka jakakolwiek bądź czynność Sądu Seymowego, ma być zapisana.

XX.

Co się tycze Akcessoryow, ustanawiamy: Aby Sąd Seymowy ciągle wysłuchawszy porządnie czynionych wszelkich wniosków i odpowiedzi stron, względem wszystkich [jakie tylko w przypadłey sprawie mieysce mieć mogą] materyi Akcessoryow, to wszystko, cokolwiek strony w materyach Akcessoryow przełożyły, w całkowitym obięciu wzioł na Namowę, na które nayprzód Referendarze krótko i dokładnie rzecz całą z obydwóch stron przełożą Sądowi, i wypadaiące z całey osnowy konkluzye, *consultive* na piśmie podadzą: potym Sąd na podane od

od Referendarzow, lub od którego Sędziego [wedle powyższego opisu] wotuiąc Propozycye; wszystkie wniesione wątpliwości w materyach Akcessoryow, Rezolucyami swemi razem załatwi.

XXI.

Sąd Seymowy w tym wszystkim, cokolwiek niesprzeciwia się wyraźnemu Prawu; tak w Akcessoryach, jak i w samey Sprawie, nie odmówi obwinionemu zapełney wolności, sposobności, czasu, i nawet pomocy do obrony i usprawiedliwienia się.

Kiedykolwiek wypadnie potrzeba Inkwizycyi; wtedy do wysłuchania onych, albo cały Sąd przystąpi, albo z pośrzód siebie wybierze przez losy 9ciu. Inkwizycye słuchane będą *semotis Arbitris*, w komplecie naymniey Osob sześciu do Inkwizycyi wyznaczonych. Oprócz tego, każdy Sędzia Seymowy, jako i Referendarze, znaydywać się mogą. Każdy arkusz osobny, wszyscy Sędziowie, Inkwizycyi przytomni, aż do ostatniego arkusza podpiszą: a Inkwizycyą z jedney strony, jeden Sędzia; a z drugiey, drugi Sędzia, własnemi rękami pisać będą. Każdy zaś punkt w Inkwizycyach, skoro napisanym zostanie; natychmiast głośno ma być przeczytany; końcem uniknienia wszelkich omyłek i niedokładności.

XXII.

Po zakończonych Inkwizycyach, i na Sessyi

ſyi *Sądowey in Pleno* przeczytanych; Referendarze wypadaiące z tychże Inkwizycyi konkluzye, *Sądowi conſultive* na piſmie podadzą.

Sąd Seymowy przed decyzyą, i oſtatecznym wyrokiem; to wſzyſtko, cokolwiek w Inkwizycyach tyczyć ſię może obwinionego, onemu wiernie i dokładnie kommunikować każe: i jego odpowiedzi, oſobiście, przez uproſzonego obrońce, lub Patrona uczynioney, pilnie wyſłucha.

XXIII.

Kiedy w uczynionych Inkwizycyach pokaże ſię przeciwność w zeznaniach i odpowiedziach świadkow; na ów czas Sąd *Sey*mowy przyſtąpi do ich konfrontacyi; ſprowadzaiąc razem 2ch, trzech, lub więcey świadkow, a nawet i wſzyſtkich, wedle ukazuiącey ſię potrzeby. Jeżeli zaś Sąd poſtrzeże przeciwność między zeznaniami obwinionego, a odpowiedziami świadkow, na ten czas ma bydź konfrontacya świadkow z obwinionym.

Jle razy także obwiniony zadanego ſobie wyſtępku nie wyznaie; uczynionych, a ſobie już kommunikowanych Inkwizycyi za prawne, zupełne i należyte uznać niechce; ale owſzem na ſwą obronę przytacza; albo: *1mo.* Ze wypytanie i wyſłuchanie świadkow nie jeſt jeſzcze zupełne i należyte; albo: *2do.* Ze odpowiedzi i zeznania świadkow, ſą ſobie przeciwne, niedokładne, i excepcyom podległe; a z tąd żąda od Sądu konfrontacyi; ta nigdy

nigdy odmówiona bydź nie ma; *nayprzód:* Podać, jeśli chce, pytania ſwoie do konfrontacyi świadkow; *powtóre:* Znaydować ſię na niey przytomnym, i na ſwą obronę mówić, czynić pytania, odpowiedzi i excepcye; *potrzecie:* Przybywaiącego lub znalezionego, a rzecz (o którą idzie] wiedzącego świadka, lub świadkow ſtawić. W każdym zaś przypadku równości świadectw, ſobie przeciwnych; Sąd przychylać ſię powinien do tych, które ſą za obwinionym.

XXIV.

Po odbytych wſzyſtkich Prawnych ſtopniach, które oſtateczną Sądu Namowę poprzedzać powinni; *Sąd* Seymowy wyſłuchawſzy na uſtępie całey treści ſprawy, od Referendarzow krótko i dokładnie uczynioney; oraz oſtateczney konkluzyi, *conſultive* od tychże Refdrendarzow na piſmie podaney; przyſtąpi do oſtatniego wyroku: w którym ma uznać, albo: *1mo:* Ze obwiniony zupełnie jeſt niewinny, albo: *2do:* Ze Obwinionemu wyſtępek nie jeſt dowiedziony, albo: *3tio:* Ze Obwinionemu zadany wyſtępek zupełnie jeſt dowiedziony. *W pierwſzym* przypadku, *Sąd* ma ogłoſić zupełną wolność, niewinność i nieſkażony honor Obwinionego, a na Delatora [jeśli w tey ſprawie znaydował ſię] kary Prawem oznaczone wſkazać. *W drugim* przypadku *Sąd* Obwinionego wolnym od *Sądu* i kary ma uznać jako i Delatora. *W trzecim* przypadku, Sąd Obwinionego uznać winnym, i kary nań, Prawem ozna-

oznaczone, wſkazać ma. Oſtateczney rozpoczętey Namowy, Sąd nigdy przerywać nie ma, i wſzyſcy Sędziowie Seymowi do końca oſtateczney decyzyi, i zapiſania oney w Sentencyonarzu na Seſſyi Sądowey nieprzerwanie przytomni być maią.

XXV.

Sąd Seymowy nikogo winnym uznawać i na kary wſkazywać nie ma, na fundamencie *prezumpcyi*. Lecz 1*mo*: ten tylko ma być za winnego uznany, ktorego uczynek jeſt Prawem zakazany, a pewnemi i oczywiſtemi dowodami okazany. 2*do:* Winowayca przekonany, na taką jedynie ma być wſkazany karę, jaka wedle Prawa należy.

Dowody zaś zupełnie o uczynek przekonywaiące, maią być te: 1*mo*: Swiadectwo dwoch przynaymniey oczywiſtych przyſięgłych świadkow, żadney niepodległych excepcyi. 2*do:* Piſma Autentyczne obwinionego jaśnie i niewątpliwie rzecz (o ktorą idzie) okazuiące. 3*tio*: Właſne zeznanie obwinionego, i rozmyślne na zapytanie odpowiedzi, widocznie rzecz [o ktorą idzie] wyłuſzczaiące. 4*to*: Okoliczności zaś popełnionego wyſtępku fizyczne, lub moralne, tyle tylko w Sądzie mieć będą ważności, ile ſię z nich okaże pewności i oczywiſtości, za pomocą wzmiankowanych wyżey dowodow.

XXVI.

W każdym przypadku prawdziwey wątpliwości, tak względem Prawa, jako i względem dowodow popełnionego wyſtępku, oraz względem rodzaiu i wielkości kary; Sąd Seymowy, nie przeciwko obwinionemu, lecz na ſtronę Obwinionego w wyrokach ſwoich wątpliwość rozwiązywać będzie.

XXVII.

Dekreta Sądow Seymowych (ktore maią być krotko, jaſno, i dokładnie piſane) w przeciągu trzech dni naydaley, po oſtateczney Sądowey Namowie, ogłoſzone i publikowane będą. A exekucya onych, do Marszałkow Narodowych, wedle Prawa zwyczaiu należeć ma.

Po Dekrecie, żadna ſtrona nic już do Sądow wnoſić nie może. Lecz ten, ktorego Sąd Seymowy, wedle Art: XXIV. wolnym tylko od Sądu i kary uznał, mieć będzie Prawo każdego czaſu okazania zupełney ſwey w Sądzie Seymowym niewinności, ſkoroby wynalazł doſtateczne na to dowody.

XXVIII.

Cokolwiek do jakiey ſprawy w Sądach Seymowych ściągać ſię może; to wſzyſtko w ſwych *reſpective* Kſięgach, i należytemi wedle Prawa Urzędowemi podpiſami ſtwierdzone; w Kancellaryi, czyli w Aktach Sądow Seymowych ma być zachowane, z zupełną dla każdego czynienia Extraktow wolnością przez Piſarza.

XXIX.

XXIX.

Obrani Sędziowie Seymowi, w obecności Krola i Stanow Seymuiących, a nieprzytomni w obliczu Sądu Seymowego, wykonać maią przysięgę, ktorey Rota będzie następuiąca:

„ Ja NN. Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Troycy S. Jedynemu, jako Pensyi Zagraniczney nie biorę, i brać nie będę, i że wybranym będąc do rozsądzenia Spraw Sądom Seymowym poleconych, też sprawy podług Boga, Prawa, sprawiedliwości i dowodow sądzić będę, żadnemi względami, przyiaźnią, lub nienawiścią uwodzić się nie będę. Na Przyiaciela, bogatego, lub ubogiego, względu żadnego mieć nie będę. Darow żadnych, i obietnic nie przyimę; i we wszystkim sądzeniu moim, Boga, Prawo i Sprawiedliwość za naypierwszy i jedyny cel mieć będę. Tak mi Panie Boże dopomoż, i niewinna Męko Chrystusa Pana.

SĘ-

SĘDZIOWIE SEYMOWI.

Obrani Roku 1791.

z SENATU.

z *Prowincyi Małopolskiey.*

WW. Sołtyk Kasztelan Wiślicki
Zeliński Kasztelan Biecki
Szydłowski Kasztelan Zarnowski.
Rzyszczewski Kasztelan Lubaczewski.

z *Prowincyi W. X. Litt:*

PP. Xiąże Massalski Biskup Wileński.
Giedroyć Xiąże Biskup Zmudzki.
WW. Plater Kasztelan Trocki.
Chomiński Woiewoda Mścisławski.

z *Prowincyi Wielkopolskiey.*

WW. Czapski Woiewoda Chełmiński.
Moszczeński Kasz: Łędzki.
Kossowski Kaszt: Inowłodzki.
Lassocki Kaszt: Gostynski.

z STANU RYCERSKIEGO.

z *Prowincyi Małopolskiey.*

UU. Mikułowski Pisarz Ziemski Radomski Poseł Sandomirski.

Pro-

Proſkura Stta Tuczapſki Poſeł Kijowſki.
Stroynowſki Podkom: Buſki, Poſeł Wołyń:
Wybranowſki Stolnik i Poſeł Lubelſki.
Wężyk Rudzki Podſtol: Wiślicki, Poſeł Ziemi Mielnic:
Grocholſki Miecznik Koron: Poſeł Bracław:
Szczeniowſki Podſędek i Poſeł Bracławſki.
Kraſicki Stta Korytnic: Poſeł Czerniechow:

z Prowincyi W. X. Litt:

UUr. Czyż Sędzia Grodz: i Poſeł Wileńſki.
Korſak Sędzia Ziem: i Poſeł Wileńſki.
Nagurſki Podkomorzyc i Poſeł Zmudzki.
Zdzitowiecki Szam: J. K. Mci Poſeł Smoleń:
Łappa Piſarz Ziem: i Poſeł Starodubow:
Niemcewicz Sędzia Grodz: i Poſeł Brz: Litt:
Jeleńſki Staroſta i Poſeł Mozyr:
Oſkierko Stta Bahrymow: Poſeł Rzeczyc:

z Prowincyi Wielkopolſkiey.

UUr: Potocki Krayczyc Koron: Poſeł Pozn:
Zielonacki Komor: Graniczny i Poſeł Kalis:
Biernacki Stolnik Piotr: Poſeł Kaliſki.
Ponińſki Woyſki, i Poſeł Gnieznieńſki.
Kretkowſki Podſtoli, i Poſeł Łęczycki.
Zakrzewſki Stta Radzieiowſki, Poſeł Brzeſki Kuiawſki.
Sobolewſki Stta, i Poſeł Warſzawſki.
Leſzczyńſki Cześnik, i Poſeł Rawſki.